

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Mencnerová

**Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin
rozvratu ve srovnání s rakouskou právní úpravou**

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlášení o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu ve srovnání s rakouskou právní úpravou“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Linzi dne 1. prosince 2013

Kateřina Mencnerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za její vstřícnou a pohotovou spolupráci, odborné vedení a tvůrčí inspiraci.

Obsah

Prohlášení o původnosti práce	2
Poděkování	3
Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Právní prameny rozvodu v českém a rakouském právním systému.....	10
2. Povaha řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu	11
2.1 Kritéria rozlišení spornosti řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu.....	11
3. Historický vývoj společné právní úpravy rozvodu manželství	17
3.1 Současná právní úprava řízení o rozvod manželství.....	20
4. Řízení o rozvod manželství	22
4.1 Příslušnost	23
4.2 Zahájení řízení	24
4.2.1 Zpětvzetí návrhu	27
4.3 Účastníci řízení	28
4.4 Průběh řízení v prvním stupni	30
4.4.1 Přeměny rozvodu v průběhu řízení	30
4.4.2 Jednání	31
4.4.3 Dokazování	33
4.4.4 Rozhodnutí	35
4.5 Náprava vadných rozhodnutí	37
4.5.1 Řádné opravné prostředky.....	37
4.5.2 Mimořádné opravné prostředky	39
Závěr.....	42
Seznam použité literatury	47
Monografie	47
Komentáře	48

Odborné články	48
Internetové zdroje	49
Právní předpisy	49
Judikatura	50
Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce	51
Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu ve srovnání s rakouskou právní úpravou	51
Divorce proceedings without finding the grounds of marital break-up in comparison with Austrian legislation.....	51
Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce	52
Klíčová slova v českém jazyce.....	52
Keywords in English.....	52

Seznam použitých zkratek

AußStrG	Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen
ČR	Česká republika
EheG	Gesetz zur Vereinheitlichung des Rechts der Eheschließung und der Ehescheidung im Lande Österreich und im übrigen Reichsgebiet
JN	Jurisdiktionsnorm
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ZPO	Zivilprozessordnung
ZZŘ	Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních

Úvod

Rozvod je v současné době již chápán víceméně jako standardní řešení neshod v manželství. O tom svědčí také fakt, že se v České republice ročně rozvede přes třicet jedna tisíc manželství, což je přibližně každé druhé manželství. Příčinu shledávám v postoji společnosti, která již dnes manželství nechápe jako posvátný svazek, ale také v důrazu dnešní doby na individualitu člověka a demokracii. Ačkoliv jsou tak vysoké cifry beze sporu k pozastavení, já se domnívám, že v případě, kdy vzniklé problémy mezi manžely dosáhnou neřešitelné míry, je na místě, aby na základě přehledné právní úpravy byl manželům poskytnut co nejrychlejší a nejjednodušší průběh rozvodového řízení. Z tohoto důvodu jsem se ve své práci zaměřila právě na variantu rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu, jejímž účelem je právě rychlost a jednoduchost.

Další specifikaci svého tématu, jež spočívá ve srovnání českého práva s právem rakouským, jsem zvolila z několika důvodů. Rakousko a Česká republika měly po dlouhou dobu v historii právní úpravu společnou. Poté, co se ve svých právních úpravách tyto země osamostatnily, na jejich zákonodárství dále působily odlišné vlivy spočívající v kultuře, tradicích či politice země. Je tak dle mého názoru přinejmenším zajímavé zjistit, který z těchto států může dnes poskytnout optimálnější úpravu, a to nejen v řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Dalším důvodem je zakotvení řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu v rakouském Zákoně o nesporných řízeních jako samostatného řízení, jež v České republice doposud chybí. Díky své přítomnosti na půdě Johannes Kepler Universität v Linci mohu navíc díky přístupu ke zdejší odborné literatuře podrobit úpravu preciznější analýze.

Situace je však poněkud složitější, neboť se momentálně v České republice očekává účinnost dvou nových zákonů, jež zahrnují také úpravu rozvodu. Jedná se o procesněprávní předpis, Zákon o zvláštních řízeních soudních, a hmotněprávní předpis, Nový občanský zákoník, jež mají oba vejít v účinnost 1. ledna 2014. Z tohoto důvodu budu v textu s rakouským právem komparovat kromě české právní úpravy obsažené v Občanském soudním řádu, také právní úpravu v Zákoně o zvláštních řízeních soudních. Cílem mé práce je pak upozornit na nedostatky, které současná česká právní úprava vykazuje, a problémy, které působí v praxi. Následně analyzuji, jakým způsobem se s těmito nedostatky vyrovnává nový zákon, zda je přejímá, pozměňuje či zakotvuje nové instituty. Analýzou rakouského práva pak docházím

k závěrům, zda reflexe Zákona o zvláštních řízeních soudních byla vhodná či zda se mohl zákonodárce lépe inspirovat rakouským právem.

Tuto práci tvoří čtyři hlavní kapitoly, přičemž za stěžejní považuji kapitolu čtvrtou, ve které se soustředím na rozbor samotného řízení. Protože v práci srovnávám tři právní úpravy a zároveň musím vedle procesněprávní úpravy v některých otázkách zohlednit i hmotněprávní povahu rozvodu, může být četnost předpisů, jež v textu zmiňuji, matoucí. Proto shledávám vhodným nejprve obecně vymezit právní prameny rozvodu v českém a rakouském právním systému, čemuž věnuji kapitolu první.

Vzhledem k tomu, že je sám charakter řízení o rozvod v České republice velmi kontroverzním tématem, vyhradila jsem samostatnou kapitolu také této otázce. V kapitole druhé tak vymezuji pojem rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu pomocí kritérií, na nichž jsou založena nesporná a sporná řízení se zaměřením na otázku dokazování, která je v této věci sporná. Předtím, než však přejdu k analýze právní úpravy samotného řízení o rozvod, poukážu také na historický vývoj právní úpravy rozvodu manželství v České republice a Rakousku. Zde svou pozornost věnuji období, ve kterém byly oběma zemím předpisy společné, ale také jejich pozdějšímu samostatnému vývoji až po současný stav.

V poslední kapitole, která zahrnuje Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu, postupuji následovně. V jednotlivých kapitolách upozorňuji na úpravu výjimek pro rozvodové řízení z obecných ustanovení pro klasická sporná řízení v Občanském soudním řádu a zjišťuji, jak se promítne také ve variantě řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Následně přecházím k Zákonu o zvláštních řízeních soudních, pokračuji rakouským zákonem Außerstreitgesetz a nakonec vyslovuji svůj názor na to, která z analýze podrobených právních úprav je nejpřijatelnější. Vzhledem k tomu, že pro obsáhlost tématu nelze podrobně rozebrat všechna ustanovení vztahující se k této problematice, soustředím se na otázky zásadní, jež jsou v právní oblasti nejasné, a stanovuji jejich možná východiska.

Tématu rozvodu manželství je věnováno široké spektrum odborné literatury. Hlavními zdroji, ze kterých jsem čerpala, byly vedle samotného textu zákona, komentáře, vysokoškolské učebnice, právní periodika a judikatura. Pro rozbor nové české právní úpravy jsem využila zejména důvodovou zprávu k Zákonu o zvláštních řízeních soudních a důvodovou zprávu k Novému občanskému zákoníku. Vzhledem k tomu, že oba zákony ještě nejsou účinné, neexistují prozatím k jejich obsahu

samostatné publikace. V rámci všech kapitol byly použity nejen zdroje české, ale také cizojazyčná literatura.

K zpracování diplomové práce jsem použila následující metody vědeckého zkoumání. Vzhledem k jádru práce, kterým je srovnání tří právních úprav, jsem využila zejména metodu komparatistiky. Na základě zjištěných výhod a nedostatků se pak pokouším zjistit, která z dotčených úprav je nejvhodnější. Především v části týkající se rakouského práva využívám také metodu gramatickou, kdy rozbořením výslovného textu zákona docházím k závěrům, co použité výrazy obvykle znamenají a snažím se je připodobnit k úpravě české. Metoda byla použita při zkoumání smyslu a účelu zákona. Dále využívám metody logického výkladu a metody teleologické při zkoumání účelu zákona. Svou práci završuji zhodnocením zkoumané problematiky, přičemž využívám metody syntézy.

1. Právní prameny rozvodu v českém a rakouském právním systému

Před samotným uvedením do problematiky této diplomové práce považuji z důvodu přehlednosti za vhodné obecně vymezit hmotněprávní a procesněprávní prameny rozvodu v obou vybraných právních systémech.

V současné době lze v našem právním řádu rozlišovat tři typy rozvodů, a to rozvod sporný dle §24, rozvod bez zjišťování příčin rozvratu dle §24a a rozvod s tzv. tvrdostní klauzulí dle §24b, z. č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Od 1. 1. 2014 bude rozvod při zachování stejné typologie nově upraven v zákoně č. 89/2012, občanský zákoník, konkrétně v jeho části druhé, hlavy prvé. Na procesněprávní stránku rozvodu se použijí ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, avšak společně s novým občanským zákoníkem má vejít v účinnost Zákon o zvláštních řízeních soudních, kde bude nově zavedeno samostatné řízení o rozvodu. ZZŘ byl vyhlášen ve Sbírce zákonů k 27. 9. 2013 pod číslem 292/2013 Sb.

V rakouské právní úpravě se setkáváme s širším vymezením typů rozvodů, které jsou založeny buď na principu viny, nebo rozvratu. V rakouském hmotněprávním předpise Ehegesetz¹ lze tak rozlišit rozvod na základě viny dle § 49, rozvod z jiných důvodů dle § 50- § 52, rozvod z důvodu rozpadu společné domácnosti po dobu alespoň tří let dle § 55 a rozvod smluvený dle § 55a EheG.² Z procesního hlediska dochází k nutnému rozlišení mezi rozvodem smluveným³, který probíhá v nesporném řízení a je upraven v Außerstreitgesetz⁴, zatímco zbývající typy rozvodu dle EheG probíhají v řízení sporném a upravují je ustanovení Zivilprozessordnung.⁵⁶

V této diplomové práci se dále zaměřím pouze na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu a rozvod smluvený dle rakouského práva, a to konkrétně na srovnání jejich procesněprávní stránky.

¹Zákon ve věcech manželských; v originálním znění: Gesetz zur Vereinheitlichung des Rechts der Eheschließung und der Ehescheidung im Lande Österreich und im übrigen Reichsgebiet.

²KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht: V. Familienrecht*. Wien: Springer, 2010, s. 77.

³Označení „smluvený“ považuji za nejpřesnější k výrazu „Einvernehmen“, jež se v originálním znění pro tento typ rozvodu v zákoně používá. Pro označení „nesporný“ by se užilo termínu „Außerstreitig“, název „bez zjišťování příčin rozvratu“ nepovažuji za vhodný, neboť jak později rozvádím, otázka dokazování není jasná.

⁴Zákon o nesporných řízeních; v originálním znění: Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen.

⁵Zákon o soudním řízení v občanských rozepřích právních; v originálním znění Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten.

⁶SÜß, Rembert, RING, Gerhard. *Eherecht in Europa*. 2. vyd. Bonn: zerb verlag, 2012, s. 860.

2. Povaha řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu

Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu byl do českého právního systému zaveden až novelou zákona o rodině, z. č. 91/1998 Sb. s účinností od 1. 8. 1998.⁷ Zavedením tohoto typu rozvodu byla dána manželským párům možnost zvolit rychlejší, méně nákladný a klidnější způsob rozvodu.

Ačkoliv se označuje různými názvy – rozvod smluvený, rozvod nesporný⁸, rozvod zjednodušený⁹, rozvod bez zjišťování příčin rozvratu¹⁰ - které mohou evokovat, že se o žádný spor vlastně nejedná, probíhá toto řízení v řízení sporném dle občanského soudního řádu. Charakter řízení je však již od jeho zavedení do českého právního systému velmi diskutabilní. Protože dle současné právní úpravy není nikde nesporné či sporné řízení jednoznačně definováno a ani OSŘ výslovně tyto pojmy neuvádí, k jejich rozlišení je nutné využít kombinaci doktrinálně stanovených diferenciačních znaků a zásad, jimiž je řízení ovládáno. Doposud byla dle nauky za nesporná řízení považována všechna řízení, která se dle OSŘ zahajují bez návrhu, a dále v podstatě řízení vyjmenovaná v § 120 odst. 2.¹¹ Řízení o rozvod manželství zde však obsaženo není. V hlavě páté části třetí jsou dále pod názvem Zvláštní ustanovení upravena nesporná řízení, nicméně ani zde se řízení o rozvod manželství nevyskytuje.^{12,13} Přesto dochází v řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu k míšení znaků sporného a nesporného řízení, které se v následující kapitole pokusím vystihnout.

2.1 Kritéria rozlišení spornosti řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu

Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu je upraven v § 24a ZOR a charakterizují jej následující podmínky: „Jestliže manželství trvalo alespoň jeden rok, manželé

⁷HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 78.

⁸HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 6.

⁹HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 5, s. 29.

¹⁰WINTEROVÁ, Alena. K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky). *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 836.

¹¹STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003, s. 328.

¹²Jsou zde však upravena také řízení jiná, např. soudní prodej zástavy.

¹³ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 18.

spolu nejméně šest měsíců nežijí a k *návrhu* na rozvod se *druhý manžel připojí, má se za to*, že podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny. Soud *nezjišťuje příčiny rozvratu* a manželství rozvede, jsou-li předloženy příslušné smlouvy.¹⁴ Z tohoto hmotněprávního ustanovení je patrných několik znaků netypických pro sporné řízení. V první řadě se jedná o přivolení druhého manžela k návrhu na rozvod manželství. Vzhledem k faktu, že oba manželé souhlasí s rozvodem a mimo-procesně se dohodnou na úpravě právních následků, jistě nemají postavení odpůrců, jež je žádoucí pro sporná řízení.¹⁵ Účelem tohoto typu rozvodu je poklidný rozchod, kdy tuto variantu manželé zvolili jako nejlepší řešení a nikoliv vítězství jedné či druhé strany.¹⁶ Jestliže zde chybí faktický spor o právo a protichůdné postavení stran, je nasnadě položit si otázku, zda je sporné řízení pro tento druh rozvodu vhodné.

Na druhou stranu spornou povahu řízení o rozvodu dle § 24a podporuje fakt, že řízení lze zahájit pouze na návrh, kterým je žaloba jednoho z manželů. Řízení, která lze zahájit pouze na návrh, se opírají o zásadu dispoziční, která ovládá řízení sporná.

Dalším diferenciativním znakem sporných a nesporných řízení je jejich samotný účel. V případě nesporných řízení se jedná o úpravu právních vztahů pro futuro, zatímco cílem sporných řízení je nalezení již existujícího práva, které bylo porušeno. Uvedené kritérium souvisí také s faktem, že v případě nesporných řízení dochází obvykle k vydání konstitutivního rozhodnutí, které mění právní poměry účastníků, v případě sporných řízení pak k vydání deklaratorního rozhodnutí, které stav pouze potvrzuje.¹⁷ V řízení o rozvod manželství dle § 24a dochází bez pochyby k změně právních poměrů manželů a jejich úpravě do budoucna, a tudíž také k vydání konstitutivního rozhodnutí.¹⁸

Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu je stejně jako sporný založen na stanovení kvalifikovaného rozvratu, který znamená, že manželství je tak hluboce a trvale rozvráceno, že již nelze očekávat obnovení manželského soužití. V případě

¹⁴a) smlouvy s úředně ověřenými podpisy účastníků upravující po dobu po tomto rozvodu vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práva a povinnosti společného bydlení a případnou vyživovací povinnost, a b) pravomocné rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů nezletilých dětí po dobu po rozvodu.

¹⁵WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 174.

¹⁶ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 36.

¹⁷WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 397.

¹⁸SPÁČIL, Jiří, VOJTEK, Petr. *Novela zákona o rodině a řízení o rozvod manželství. Soudní rozhledy*. 1998, č. 8, s. 200.

nesporného rozvodu je však tento rozvrat konstruován jako domněnka za splnění předpokladů daných § 24a. Jsou-li tyto podmínky splněny, soud tedy nedokazuje příčiny rozvratu, jak je tomu u rozvodu sporného, ale respektuje shodná prohlášení obou manželů.¹⁹ Na druhou stranu ingerence soudu zde zůstává zachována ve vztahu k ověření svobodné vůle manželů, že se na rozvodu dohodli, délce trvání manželství, doby, kdy spolu nežijí, a platnosti doložených smluv.²⁰

Názory na povahu této domněnky však v teorii nejsou jednotné, neboť někteří ji považují za domněnku nevyvratitelnou, jiní za domněnku vyvratitelnou. Důsledkem tohoto rozlišení je pak rozsah dokazování soudu. V případě, že by se jednalo o domněnku vyvratitelnou, která se označuje slovy „má se za to, že“²¹, by byl soud oprávněn navzdory splnění podmínek dle §24a dokazovat opak. Rovněž důvodová zpráva k NOZ dodává, že význam slov „má se za to, že“ bude v souladu s dosavadní terminologií nadále odpovídat vyvratitelné domněnce, zatímco slova „platí, že“ domněnce nevyvratitelné. V neposlední řadě se výrazem „považuje se za“ nebo „hledí se na“ bude dále označovat právní fikce.²²

V ustanovení zmiňovaného §24a také stojí, že „...jestliže se k návrhu na rozvod druhý manžel připojí, *má se za to, že* podmínky uvedené v ustanovení § 24 odst. 1 jsou splněny.“ Z formalistického hlediska by se tedy jednalo beze sporu o domněnku vyvratitelnou, většinovým názorem je nicméně pojetí domněnky nevyvratitelné.²³ Jednalo-li by se o domněnku nevyvratitelnou, pak by v tomto případě soud dokazování provádět nemohl a bral by všechny skutečnosti za prokázané. Stěžejním argumentem svědčícím pro správnost tohoto názoru je účel rozvodu dle § 24a. Zákonodárce v r. 1998 zavedl tento typ rozvodu do ZOR, aby usnadnil a zrychlil tak rozvodové řízení pro manžele, kteří se na rozvodu a úpravě jeho právních následků shodnou.²⁴ Přikláním se k názoru, že pokusy o zjišťování příčin rozvratu pouze zbytečně rozvodové řízení prodlužují a zvyšují náklady řízení, popř. mohou mít za následek zhoršení vztahů a komunikace mezi manžely, což by bylo proti smyslu

¹⁹HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 7.

²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 36.

²¹KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné. 1. díl. 4. vydání*. Praha: ASPI, 2005, s. 176.

²²Důvodová zpráva k NOZ. [cit. 15. října 2013]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf>.

²³HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 79.

²⁴HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 5, s. 30.

samotného řízení.²⁵ Rovněž se domnívám, že z hlediska praxe se v tomto konkrétním případě rozlišení domněnky neprojeví a soud vzhledem k účelu řízení příčiny rozvratu, které bývají navíc velmi osobního rázu, dokazovat nebude.

Přijetím NOZ došlo k zavedení rodinně-právních věcí do jeho části druhé, přičemž rozvod bez zjišťování příčin rozvratu je zde uveden v ustanovení § 757. Jeho dikce zní: „Připojí-li se manžel k návrhu na rozvod manželství, který podá druhý z manželů, soud manželství rozvede, aniž zjišťuje příčiny rozvratu manželství, dojde-li k závěru, že shodné tvrzení manželů, pokud se jedná o rozvrat manželství a o záměr dosáhnout rozvodu, je pravdivé...“. Jak lze vidět do textu ustanovení § 757 již zákonodárce domněnku označovanou slovy „má se to, že“ nevkládá, ačkoliv nutno podotknout, že v jiné části důvodové zprávy nově výslovně domněnky terminologicky rozlišuje. Zůstává při tom u totožného rozlišení, kdy termín „má se za to, že“ chápe jako domněnku vyvratitelnou.²⁶ Z dikce NOZ výslovně vyplývá, že soud příčiny rozvratu po zjištění shodných tvrzení manželů, dokazovat nebude, což dle mého názoru materiálně odpovídá nevyvratitelné domněnce. Dalo by se nicméně také uvažovat o variantě, že se vypuštěním slov „má se za to, že“ zákonodárce záměrně odklání od stanovení domněnky a nezjišťování příčin rozvratu pak považuje za omezení rozsahu dokazování soudem.

Jednou z naukou vymezených zásad typických pro nesporná řízení je zásada vyhledávací, při které soud shromažďuje důkazy k zjištění objektivního skutkového stavu, za který nese odpovědnost.²⁷ V případě domněnky nevyvratitelné by soud od dokazování upustil a kvalifikovaný rozvrat stanovil, byť by to ve skutečnosti nebyla pravda, což by z tohoto hlediska podporovalo spornou povahu rozvodu dle § 24a. V případě domněnky vyvratitelné by soud ač v omezené míře dokazování realizovat mohl, což by toto řízení naopak více přiblížilo řízení nespornému. Dovoluji si tvrdit, že jestliže většinový názor na současnou hmotněprávní úpravu a nová hmotněprávní úprava sama nasvědčují tomu, že by dokazování v řízení o rozvodu dle § 24a probíhat nemělo, pak by se to mělo také s ohledem na provázanost hmotného a procesního práva odrazit v názoru podporujícím nespornost řízení o rozvodu dle § 24a.

²⁵PULKRÁBEK, Zdeněk. Prikazuje § 24 odst. 1 ZOR soudu, aby zjistil příčiny rozvratu manželství?. *Právní rozhledy*. 2001, č. 2, s. 39.

²⁶Důvodová zpráva k NOZ. [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf>.

²⁷WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 172.

Jiný pohled na charakter řízení v otázce dokazování nastínil JUDr. Karel Svoboda, který upozorňuje na postavení třetích osob, jež mají zájem na výsledku řízení, avšak řízení nijak ovlivnit nemohou. Především ve svých úvahách směřuje k nezletilým dětem. Tvrdí, že ačkoliv řízení o rozvod, bez ohledu na to, o jakou jeho variantu se jedná, není zahrnuto pod řízení ovládané vyhledávací zásadou dle § 120 odst. 2, měl by soud dokazování provádět. Dle jeho názoru by se mělo vycházet z hmotněprávních norem, na základě kterých je soudu umožněno zamítnout návrh, shledá-li, že by rozvod manželství byl v rozporu s důležitými zájmy nezletilých dětí. To považuje za legitimní a dostatečný důvod pro aktivní postavení soudu v otázce dokazování. Ostatně takový postup u nás existoval také do r. 1993, kdy se uplatňovala zásada materiální pravdy bez ohledu na charakter řízení. Z hlediska dokazování zájmů nezletilých dětí by se pak jednalo o vyšetřovací zásadu a v této části tak o nespornou povahu řízení.²⁸

Pro nespornost lze dále argumentovat odchylkami uvedenými v OSŘ, které musí být zohledněny vedle jeho obecných ustanovení. Pro sporná řízení obvykle bez dalšího obecná úprava postačuje. To lze však jen stěží prohlásit v souvislosti s řízením o rozvodu manželství, a to pro všechny tři jeho varianty. V OSŘ nalezneme čtrnáct nesystematicky umístěných zvláštních ustanovení, která upravují specifika tohoto řízení.²⁹ Nabízí se tak otázka, proč neexistuje vzhledem k četnosti těchto výjimek samostatná právní úprava. Na tuto otázku zákonodárce odpovídá přijetím Zákona o zvláštních řízeních soudních, kde vymezuje řízení o rozvod jako řízení samostatné.

Výše uvedená kritéria se za účelem srovnání povahy řízení v České republice a Rakousku pokusím také aplikovat na tamější právní úpravu. Charakter řízení se zde formuje již od r. 1978, kdy byl do právního řádu zaveden, tedy o dvacet let dříve než do právního řádu českého. O jeho oblíbenosti v Rakousku svědčí i skutečnost, že devadesát procent rozvodů zde probíhá právě touto formou.³⁰

Kontroverznost povahy rozvodu smluveného dle rakouské právní úpravy odpadá, neboť obligatorně probíhá v nesporném řízení. Nedochozí tak k mísení

²⁸SVOBODA, Karel. Zamyšlení nad povahou řízení o rozvod manželství. *Jurisprudence*. 2011, č. 2, s. 22.

²⁹Jedná se celkem o čtrnáct výjimek – např. § 80 – žaloba ve věcech osobního stavu, § 88 – výlučná místní příslušnost soudu dle posledního společného bydliště manželů v ČR, § 93 – nemožnost vedlejšího účastenství, § 96 – zpětvzetí žaloby má za následek vždy zastavení řízení, § 100 – soud usiluje o odstranění příčin rozvratu, § 144 – neexistence nároku na náhradu nákladů řízení atd.

³⁰SÜß, Rembert, RING, Gerhard. *Eherecht in Europa*. 2. vydání. Bonn: zerb verlag, 2012, s. 859.

obecných ustanovení sporného řízení a výjimek, jak je tomu v úpravě české, nicméně se aplikují pouze obecná a zvláštní ustanovení řízení nesporných. Rakouský zákonodárce jej na rozdíl od českého výslovně označuje v § 55a EheG za rozvod smluvený, tzv. „Einvernehmen“, a tak se dalším terminologicky nepřesným názvům vyhýbá.

Oba manželé zde musí obdobně s rozvodem souhlasit, řízení se také zahajuje na návrh³¹, v neposlední řadě i účel řízení je z povahy věci samozřejmě totožný. Otázka dokazování je však v tomto případě nejasná.

Dikce § 55a EheG stanoví, že jestliže manželské soužití neexistuje minimálně půl roku, manželé se souhlasně doznají k rozvratu manželství a existuje-li na rozvodu jejich shoda, mohou společně žádat o rozvod. v případě řízení o rozvod manželství soud primárně vychází z oboustranného doznání manželů k rozvratu jejich manželství, tzv. „Zugeständnis“.³² Dokazování se dle odborné literatury neodvíjí od určení povahy domněnky, nýbrž od toho, zda je pro soudce doznání manželů závazné, a zda tedy žádné dokazování provádět nemůže, či naopak. Pro nesporná řízení obecně platí v Rakousku zásada vyšetřovací, nicméně na základě § 33 odst. 1 AußStrG může soud od dokazování upustit, dojde-li na základě zřejmých skutečností nebo nesporných údajů stran k přesvědčení, že tvrzení jsou pravdivá. V pochybnostech má však soud i při uvedení těchto údajů pravomoc dokazovat. Z vyšetřovacího principu vyplývá, že ani doznáním manželů není soud vázán, a mohl by příčiny rozvratu dokazovat, nicméně na základě § 33 AußStrG může také od dalšího dokazování upustit.³³

Většinový názor v Rakousku a zároveň praxe se však přiklání k tomu, že soudce je doznáním manželů vázán, a tudíž příčiny rozvratu dokazovat nebude.³⁴ Relevantní zde totiž není, co rozvrat způsobilo či vina manželů, ale jejich jednotná vůle, že v manželství nadále pokračovat nechtějí. Tento přístup je také odůvodněn účelem zavedení rozvodu smluveného, jež má umožnit bezproblémové ukončení jejich manželství. Soudce však může alespoň prověřit oboustrannou vůli manželů rozvést se. Dojde-li soud, např. v průběhu jednání, k závěru, že je možné manželské

³¹Na rozdíl od českého rozvodu může být zahájeno také společným návrhem.

³²DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vydání. Wien: LexisNexis, 2013, s. 127.

³³KRIWANEK, Sabine. *Das neue Ausserstreitverfahren: Gesetzestext, parlamentarische Materialien, Übersicht über die wichtigsten Änderungen*. Wien: LexisNexis, 2004, s. 55.

³⁴DEIXLER-HÜBNER, Astrid a Ursula XELL-SKREINER. *Scheidung kompakt ein Trennungsratgeber für Frauen und Männer*. 3. vydání. Wien: LexisNexis, 2010, s. 71.

soužití obnovit, pak řízení o rozvod přeruší, a to nejdéle na půl roku. Pokud tato lhůta uplyne a manželé se chtějí přesto nadále rozvést, na jejich žádost bude v řízení pokračovat. Další přerušení už pak nebude možné, takže po uplynutí těchto šesti měsíců je již soud jejich doznáním vázán úplně.³⁵ Nicméně ani toto přerušení v praxi není časté, neboť už ze samotné dokumentace přiložené manžely k návrhu na zahájení řízení, z které je ve spojení s podáním společného návrhu, souhlasu obou manželů a doznání k rozvratu, jejich jednotná vůle více než zřejmá.³⁶ Charakter řízení o rozvod smluvený z hlediska dokazování se tak navzdory vyšetřovací zásady uplatňované obecně pro nesporná řízení více přibližuje řízení spornému, neboť dle většinového názoru odborné veřejnosti má soudce vycházet především z toho, co je uvedeno manžely.

Přestože je patrná vůle rakouského zákonodárce přiklonit se k nespornému charakteru tohoto řízení, když smluvený rozvod zařazuje mezi nesporná řízení, ač sporný rozvod ponechává v předpise jiném, já se na základě zhodnocení všech výše uvedených kritérií ztotožňuji s rozporupností povahy řízení o rozvod. Nemohu se přiklonit ke spornému ani nespornému charakteru. Z mnou uvedených kritérií svědčí o nespornosti především účel řízení, postavení stran a forma právní úpravy. V otázce dokazování ale podporuji názor, že soud by měl respektovat vůli manželů a nedokazovat, což je zase bližší sporným řízením.

3. Historický vývoj společné právní úpravy rozvodu manželství

Českou republiku pojí s Rakouskem společná historie již od vzniku Rakouska – Uherska v r. 1867, jehož byly země Koruny české součástí. To se odrazilo i ve společné právní úpravě včetně věcí manželských, kam patří právě rozvod manželství jako forma jejich ukončení.

Ještě před uvedením jakýchkoliv pokusů o kodifikaci řízení ve věcech manželských je na místě zmínit, že veškerý dohled nad institutem manželství byl v kompetenci římskokatolické církve. Rozhodování sporů manželských bylo tedy svěřeno církevním soudům a byla zakotvena nerozlučitelnost manželství.³⁷ Ačkoliv

³⁵RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG*. 2. vydání. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002, s 51.

³⁶KODEK, Georg, SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar*. Wien: LexisNexis, 2012-2013, s.140.

³⁷ MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Nuga, 1995. s. 75.

vliv kanonického práva na právní úpravu věcí manželských přetrvával prakticky až do r. 1949, k přenesení pravomoci rozhodování z církevních soudů na soudy státní došlo vydáním manželského patentu Josefem II. v r. 1783. Do této doby však neměl stát na církevní úpravu věcí manželských žádný vliv.³⁸

Hmotněprávní otázky týkající se manželství byly v České republice a v Rakousku původně upraveny ve Všeobecném občanském zákoníku z roku 1811.³⁹ Prvním významným společným procesněprávním předpisem týkajícím se této problematiky byl však císařský patent č. 208/1854 ř. z., vydaný v r. 1854, kterým byla upravena nesporná řízení. Naproti tomu sporná řízení ve věcech manželských byla upravena dvorským dekretem č. 1595/1819 Sb. z. s.

V r. 1895 byl vydán obecný procesněprávní předpis, civilní řád soudní (ZPO), obsahující ustanovení pro všechna sporná řízení, nicméně řízení ve věcech manželských zde uvedeno nebylo. Na to byla nadále aplikována ustanovení z dvorského dekretu z r. 1819. Která ustanovení z tohoto dekretu se na řízení o rozvodu použijí, bylo však dále vymezeno nařízením č. 283/1897 ř. z., o řízení ve sporných věcech manželských. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že na sporný rozvod se užila jak ustanovení civilního řádu soudního, tak odchylky stanovené v nařízení. Na nesporný rozvod, který byl v této době považován za nesporné řízení, pak ustanovení zákona o soudním řízení v nesporných věcech právních zavedeným císařským patentem z r. 1854.⁴⁰

Po vzniku samostatného Československa v r. 1918 došlo k převzetí velké části rakouského a uherského zákonodárství, a to recepčním zákonem č. 11/1918 Sb. o zřízení samostatného státu československého. K prvorepublikovým procesněprávním předpisům patřil zákon č. 100/1931 Sb., zákon o zásadních ustanoveních řízení nesporného, přijatý v r. 1931. V tomto předpise však nebylo vyjmenováno, která řízení se za nesporná považují, ale pod jeho úpravu spadala řízení označená za nesporná zvláštním předpisem. Obdobně jako před vznikem první republiky se rozlišuje mezi sporným a nesporným rozvodem⁴¹, přičemž s přihlédnutím k výše zmíněnému právnímu předpisu zůstává jinak procesněprávní

³⁸ NOVAK, Franz. *Die Amtswegigkeit im österreichischen Eheverfahren und ihre Grenzen*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1949, s. 2.

³⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. Dohoda manželů jako předpoklad trvalého ukončení manželského soužití od Všeobecného občanského zákoníku po současnost. In: DVOŘÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 429.

⁴⁰ Tamtéž, s. 435.

⁴¹ Rozvodu v dnešním pojetí odpovídala obsahově tzv. rozlučka.

úprava před r. 1918 vzhledem k recepci nezměněna. V tomto období bylo v Rakousku recipováno maďarské řízení ve věcech manželských jen pro vymezená území a dále z r. 1933 uzavřený Konkordát. Protože však právní úprava r. 1938 vyloučila tehdejší úpravu řízení z účinnosti, není nutné se tímto stavem podrobněji zabývat.

Významným byl pro manželské právo v Rakousku rok 1938, na který měl se svými reformními pokusy vliv také německý zákonodárce. Tato reforma byla reakcí na roztržštěnou právní úpravu po druhé světové válce spočívající v početných menších prováděcích nařízeních a měla za účel sjednocení a zpřehlednění. Došlo k vydání dosud existujícího Zákona ve věcech manželských (EheG) a nařízení s tím souvisejícím. Vztah k původním přepisům, které upravovaly totožné otázky, byl řešen vložením obecné derogační klauzule do EheG, avšak tento krok byl hodnocen jako technická chyba.⁴²

V důsledku změny státního režimu a převratu v r. 1948 byly provedeny další legislativní změny. Rodinné právo bylo odděleno od občanského a regulováno zák. č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném. Na tento poté navázal zák. č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, jež upravuje rodinněprávní problematiku až do současnosti.⁴³

Procesněprávní vývoj pokračoval v r. 1950, kdy byl v České republice vydán zákon č. 142/1950 Sb., nový občanský soudní řád, kterým byly zrušeny předchozí dva dekry, císařský a dvorský. V tomto občanském soudním řádu, bylo poprvé v samostatné části regulováno řízení ve věcech manželských, a to konkrétně v jeho části druhé, hlavě první. Nicméně tato jednotná úprava nepřetrvala dlouho, neboť v r. 1963 byl přijat dodnes ještě stále účinný a mnohokrát novelizovaný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, který samostatnou úpravu řízení ve věcech manželských z OSŘ vyloučil.⁴⁴

V roce 1983 proběhla v Rakousku další reforma týkající se civilního procesu nazývaná také jako „Zlepšení přístupu k právu“. Došlo k prodloužení lhůt opravných prostředků, rozšíření možností odvolání, omezení přípustnosti dovolání a v rámci

⁴²NOVAK, Franz. *Die Amtswegigkeit im österreichischen Eheverfahren und ihre Grenzen*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1949, s. 20.

⁴³Důvodová zpráva k NOZ. [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf>.

⁴⁴ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 17.

těchto reformních změn byla také především stanovena příslušnost v řízení ve věcech manželských okresním soudům.⁴⁵

3.1 Současná právní úprava řízení o rozvod manželství

Od roku 1963 tak fakticky jednotná úprava řízení ve věcech manželských v české právní úpravě neexistuje, avšak na různých místech OSŘ se nachází ustanovení, která představují výjimky z obecně platných pravidel kontradiktorního řízení a uplatňují se jak pro sporný rozvod, tak pro rozvod nesporný.⁴⁶ Tato nepřehlednost má dle mého názoru podstatný vliv i na činnost soudce, neboť ten musí při svém rozhodování zohlednit jak obecná ustanovení klasického sporného řízení, tak specifika v podobě výjimek napříč OSŘ.

Co se týče rakouské právní úpravy, zde se sice stejně jako v české právní úpravě rozlišuje mezi různými variantami⁴⁷ rozvodů dle hmotného práva, ale také mezi sporným a nesporným rozvodovým řízením. Na rozdíl od úpravy české jsou navíc nesporná řízení upravena v samostatném procesněprávním předpise, kterým je *Außerstreitgesetz*, zákon o soudním řízení ve věcech nesporných, přijatý v r. 2003, zatímco klasické kontradiktorní soudní řízení je upraveno v *Zivilprozessordnung*, civilním soudním řádu, z r. 1895.

Zatímco v českém OSŘ jsou specifika sporného řízení ve věcech manželských roztříštěna na různých místech předpisu, v ZPO jsou všechny odchylky taxativně vyjmenovány v § 460. Pro rozvod nesporný se pak použijí obecná ustanovení pro nesporná řízení uvedená v části I. *AußStrG* a dále zvláštní ustanovení pouze pro řízení ve věcech manželských v § 93-96 hlavě IV. části II. Obecná ustanovení se použijí pouze tehdy, nestanoví-li navazující zvláštní ustanovení jinak.

V současné době byl v České republice přijat nový Zákon o zvláštních řízeních soudních, který obsahuje řízení nesporná a jiná zvláštní řízení a který má vejít v účinnost 1. 1. 2014. V souvislosti s tím bude novelizován stávající OSŘ, který bude nadále upravovat řízení sporná a ve vztahu k ZZŘ bude subsidiární. Jinými slovy lze říci, že došlo k vynětí nesporných řízení původně obsažených v hlavě páté části třetí

⁴⁵ FASCHING, Hans Walter. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien: Manz, 1984, s. 38.

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 70.

⁴⁷ Srov. HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 3.

OSŘ a výjimek specifických pro zvláštní řízení, která teď budou celistvě upravena v samostatném předpise. V ZZŘ řízení o rozvod spadá mezi řízení ve statusových věcech manželských a je zařazeno v části třetí, hlavě první, oddílu druhém, pododdílu tři.⁴⁸

Hlavním podnětem pro vydání ZZŘ bylo přijetí zákona č.89/2012 Sb., nového občanského zákoníku, který představuje rekodifikaci celého soukromého práva. NOZ zavádí zcela nové hmotněprávní instituty a již zavedené instituty různým způsobem modifikuje. NOZ obsahuje také rodinně-právní problematiku, která je vložena do jeho části druhé a zcela nahradí současnou úpravu v ZOR. Inspirací pro přijetí nového zákona bylo prvorepublikové období, ve kterém fungovalo rozdělení na sporná a nesporná řízení a především zahraniční právní úprava s důrazem na německý Zákon o řízení ve věcech rodinně-právních a ve věcech nesporného soudnictví.^{49,50} Obdobou tohoto německého zákona je v Rakousku již zmiňovaný Außerstreitgesetz, a proto bude tento zákon při zpracování mé práce, co se rakouských předpisů týče, primárním zdrojem.

Protože nelze oddělovat procesní právo od hmotného, bylo nutné, aby zákonodárce na tyto legislativní změny reagoval a vyloučil tak možný nesoulad mezi novou a starou právní úpravou.⁵¹ S tímto postupem plně souhlasím, neboť, jak jsem se pokusila vystihnout v kapitole druhé, povaha řízení o rozvod je natolik nejasná, že si zvláštní úpravu beze sporu zaslouhuje. Samotná nynější nepřehledná úprava OSŘ by byla dostačujícím důvodem pro reformní kroky, celková rekodifikace soukromého práva hmotného však veškerá dosavadní doporučení mění v nutnost.

⁴⁸Důvodová zpráva k ZZŘ. [cit. 20. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

⁴⁹ V originálním znění: Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit.

⁵⁰ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 21.

⁵¹Důvodová zpráva obecně k části třetí ZZŘ.[cit. 15. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

4. Řízení o rozvod manželství

Jak již bylo řečeno výše, procesní úprava řízení o rozvod dle § 24, § 24a a § 24b ZOR se řídí obecnými ustanoveními OSŘ pro sporná řízení a 14 procesními výjimkami na různých místech tohoto zákona. Přijetím ZZŘ bude řízení o rozvod zahrnuto mezi řízení ve věcech rodinněprávních⁵², jež jsou obsažena v jeho části třetí jako samostatné řízení, a výjimky zde budou koncentrované. Z původních čtrnácti odchylek však nová práva úprava bude vycházet pouze ze čtyř.

Povaha výjimek byla brána v potaz také při vytváření nové procesní úpravy. V úvahu přicházelo oddělení nesporných a zvláštních řízení do oddělených předpisů, avšak taková varianta by nebyla příliš vhodná, neboť by došlo k duplicitě zakotvení těchto výjimek. Řízení o rozvod manželství totiž spadá společně s řízením o neexistenci a řízení o neplatnost manželství mezi řízení ve věcech manželských a pro všechna tato řízení se kromě tří⁵³ aplikují všechny tyto zbývající výjimky dle OSŘ. Protože řízení o neplatnost a neexistenci manželství jsou řízeními nespornými, zatímco řízení o rozvod je řízením sporným, musely by být výjimky upraveny jak v OSŘ, tak v ZZŘ.⁵⁴

Nahlédneme-li v této věci do rakouské právní úpravy, zde vidíme, že k zamýšlenému rozdělení nesporných a zvláštních řízení dochází, nicméně jiným způsobem. Dle § 49 odst. 2a Jurisdikční normy jsou řízení o neplatnosti a neexistenci manželství a sporný rozvod sporem. Dovolují si tvrdit, že vzhledem k třinácti výjimkám z obecných ustanovení ZPO koncentrovaných v § 460 ZPO, jež se na ně použijí, je lze také označit za řízení zvláštní. Naproti tomu nespory, kam patří i rozvod smluvený, jsou upraveny v AußStrG. Po podrobnější analýze těchto výjimek pro zvláštní řízení ve srovnání se zvláštními ustanoveními pro nesporná řízení ve věcech manželských shledávám, že k žádné duplicitě zde nedochází.⁵⁵ Za podstatnější

⁵²Mezi rodinněprávní řízení dle ZZŘ řízení patří nejen řízení, která byla dosud upravena v hlavě páté části třetí OSŘ, ale také o řízení o určení a popření rodičovství, řízení ve věcech domácího násilí a řízení ve věcech manželských a partnerských.

⁵³Jedná se o povinnost vést manžele ke smíření dle § 100 odst. 2, obligatorní přerušování řízení v případě klidu řízení dle § 110 a nemožnost podat návrh na pokračování řízení při klidu řízení dříve, než po uplynutí lhůty tří měsíců dle § 111 odst. 3.

⁵⁴Důvodová zpráva obecně k části třetí ZZŘ.[cit. 16. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

⁵⁵V úvahu by přicházela pouze výjimka pátá § 460 ZPO, která stanoví, že nedostaví-li se žalobce k ústnímu jednání, bude žaloba na žádost žalovaného prohlášena za zpětvzatou. § 94 odst. 2 AußStrG uvádí totéž, s ohledem na nesporný charakter však modifikuje, že nedostaví-li se navrhovatel k ústnímu jednání, bude žádost z úřední moci prohlášena za zpětvzatou.

problém považuji v této souvislosti v Rakousku přeměny typu rozvodu v průběhu řízení, o nichž pojednávám v kapitole 4.4.1.

Tato kapitola je věnována hlubšímu rozboru jednotlivých fází řízení o rozvod manželství se zaměřením na rozvod smluvený, přičemž mým záměrem je především srovnat tři právní úpravy – českou úpravu stávající, českou úpravu budoucí a rakouskou právní úpravu – a vystihnout, v čem se tyto úpravy liší a v čem jsou naopak totožné.

4.1 Příslušnost

Pro podání návrhu na zahájení řízení je nejprve nutné vymezit věcnou a místní příslušnost soudu. K řízení o rozvod manželství jakožto spornému řízení jsou dle § 9 odst. 1 OSŘ příslušné v prvním stupni okresní soudy, nestanoví-li zákon jinak. Pro místní příslušnost je však pro řízení o rozvod vymezena ve zvláštním ustanovení dle § 88 písm. a) OSŘ a jedná se o příslušnost výlučnou. Příslušný je soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště v ČR, bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. V případě, že takový soud není, je příslušný obecný soud žalovaného a není-li ani tohoto soudu, pak obecný soud žalobce.⁵⁶

Nová právní úprava věcnou příslušnost přejímá beze změny do § 3 odst. 1 obecných ustanovení ZZŘ a místní příslušnost zakotvuje ve zvláštních ustanoveních, konkrétně v § 383 ZZŘ. Jedinou modifikací místní příslušnosti je změna „žalovaného“ a „žalobce“ na toho, „který nepodal návrh na zahájení řízení“ a toho, „který podal návrh na zahájení řízení“ jež byla žádoucí v důsledku terminologické změny podání z žaloby na návrh na zahájení řízení v § 384 ZZŘ. V případě společného návrhu to bude znamenat bydliště kteréhokoliv z manželů, neboť oba jsou navrhovateli.

Co se týká rakouské jurisdikce, zde je pravomoc a příslušnost všech soudů upravena v samostatném předpise o soudní pravomoci a příslušnosti, a tím je Jurisdikční norma z r. 1895.⁵⁷ Věcná příslušnost je zakotvena v § 104a AußStrG a

⁵⁶HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 71.

⁵⁷Tento fakt ve mně vzbudil nutnost zjistit, jak je to se vztahem ostatních předpisů k AußStrG, neboť např. také pro procesní způsobilost v řízení o rozvod se použije ustanovení § 2a ZPO, jež reguluje výslovně věci manželské. Na rozdíl od ZZŘ, kde je vyjádřen subsidiární vztah OSŘ v § 1 odst. 2, v AußStrG žádná podobná obecná norma vztahující se k jiným předpisům není. V rámci celého zákona však je k nalezení deset ustanovení, jež odkazují na obdobné použití ustanovení ZPO, není-li upraveno jinak (např. v rámci zastoupení, lhůt, protokolů, dokazování atd.) Toto považuji za naprosto nelogické a nadbytečné.

náleží tzv. Bezirksgerichte.⁵⁸ V Rakousku je soudní soustava organizována ve čtyřech stupních a dvou procesních instancích, přičemž právě Bezirksgerichte jsou stupněm nejnižším a lze je víceméně položit na roveň českým okresním soudům.⁵⁹ V části druhé věnované nesporným řízením je dále upravena místní příslušnost v § 114a JN, který odkazuje na obdobné použití § 76, jež upravuje místní příslušnost sporného rozvodu. V komentáři se dále dozvíme, že pro rozvod smluvený bude příslušným soud, v jehož obvodu měli manželé poslední společné bydliště, podpůrně pak soud v obvodu obvyklého bydliště jednoho z navrhovatelů. V tomto případě je dána možnost výběru manželům, ke kterému soudu návrh podají.⁶⁰ Pokud ani jedno z těchto bydlišť není známé⁶¹, pak je místně příslušný okresní soud hlavního města Vídeň.⁶² Z výše uvedeného lze vyzorovat, že rakouská úprava v rámci tohoto ustanovení dosahuje ve srovnání s českou dále, když upravuje také případ, kdy bydliště ani jednoho z manželů není známo, a tyto situace přenechává k rozhodování vídeňskému okresnímu soudu.

4.2 Zahájení řízení

Řízení o rozvod manželství lze zahájit dle OSŘ pouze na návrh stejně jako všechna sporná řízení dle § 79 OSŘ, přičemž řízení je pak zahájeno dnem, kdy soudu návrh na zahájení řízení došel. V řízení o rozvod soud rozhoduje o osobním stavu manželů a návrhem na zahájení řízení je v tom případě tzv. statusová žaloba dle §80 odst. 1 písm. a) OSŘ. Žaloba k zahájení sporných řízení musí vždy splňovat obecné náležitosti dle § 42 odst. 4⁶³ a zvláštní náležitosti dle § 79 odst.1.⁶⁴ Podle § 79 odst. 2 je pak žalobce povinen k návrhu připojit písemné důkazy, jichž se dovolává.

⁵⁸DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vydání. Wien: LexisNexis, 2013, s. 127.

⁵⁹Soudní organizace se dělí na dvě větve: 1. Obecné soudy - Bezirksgerichte, Landesgerichte, Oberlandesgerichte (Vídeň, Graz, Linz, Innsbruck) a Nejvyšší soudní dvůr, a 2. Soudy veřejného práva - Ústavní soudní dvůr, Správní soudní dvůr a Azylový soudní dvůr.

⁶⁰HÖLLWERTH, Johann, GITSCHTHALER, Edwin. *Kommentar zum Ehe- und Partnerschaftsrecht*. Wien: Springer Wien, 2011, s. 883.

⁶¹Např. jestliže ani jeden z manželů nežije v Rakousku.

⁶²RECHBERGER, Walter. *Kommentar zum Außerstreitgesetz*. 2. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 303.

⁶³Z podání musí být patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, musí být podepsáno a datováno.

⁶⁴Jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla účastníků, popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá

Jedná-li se pak konkrétně o žalobu podanou k zahájení řízení o rozvod dle § 24a, bude pak nezbytné v žalobě identifikovat manžele, v rámci skutkového stavu uvést, kdy manželství právně vzniklo, jak dlouho spolu manželé nežijí, čeho se manžel domáhá, výslovné připojení se druhého manžela, a nakonec datum a podpisy. Žalobu je nutné podat ve dvojnásobném vyhotovení a uhradit soudní poplatek ve výši tisíc korun. K žalobě pak manželé připojí kopii jejich oddacího listu, smlouvu o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení a vyživovací povinnosti na dobu po rozvodu. Jedná-li se o manželství s nezletilými dětmi, pak musí také manželé přiložit rozhodnutí soudu o schválení dohody o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu.⁶⁵

Zákon nikde nehovoří o možnosti společného návrhu v případě, že se manželé na podání žaloby shodnou, takže i u rozvodu dle § 24a ji může podat pouze jeden z manželů. V řízení o rozvod jsou však k podání návrhu aktivně věcně legitimovaní oba manželé, a tak stanovení žalobce a žalovaného závisí pouze na tom, který z manželů předstihne podáním žaloby druhého. Jistě není na místě, aby se postavení účastníků odvíjelo od pořadí podání, neboť oba sledují totožný cíl. S tímto se však manželé v praxi často nemohou ztotožnit, vždyť nikdo z nás by ostatně za žalovaného být považován nechtěl.⁶⁶

Na toto reaguje nová právní úprava v ZZŘ, která jako novinku zakotvuje tzv. společný návrh manželů. Vedle toho nový zákon také mění název podání, který označuje namísto žaloby jako návrh na zahájení řízení. V § 384 odst. 1 ZZŘ je stanoveno, že řízení je možné zahájit nejen na návrh jednoho z manželů, ale také společným návrhem obou manželů. Při podání společného návrhu se dle textu zákona jedná právě o případy rozvodu dle stávajícího § 24a ZOR, kdy se již manželé na rozvodu dohodli. Zákon zohledňuje také situaci, že návrh podá pouze jeden manžel, přičemž druhý manžel se k návrhu připojí později. Tento případ staví co do procesního postupu na roveň společnému návrhu. Postup soudu pro řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu bude tedy totožný v případě společného návrhu podaného oběma manžely, stejně jako v případě pozdějšího připojení se druhého

⁶⁵JONÁKOVÁ Irena. *Nesporný rozvod- procesní aspekty řízení*, Právo a rodina, č. 8, 2008, s. 11.

⁶⁶Renáta, ŠÍNOVÁ. Účastenství v řízení o rozvod manželství. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 121.

manžela k návrhu. Manželovi, jenž se k návrhu připojí později, je zachována možnost připojení se k návrhu odvolat, a to až do vyhlášení rozhodnutí. Pak bude soud dále jednat pouze s tím z manželů, který návrh na zahájení řízení neodvolal.

Rovněž by se zavedením možnosti společného návrhu měl zjednodušit procesní postup soudu za situace, že návrh podají oba manželé. Doposud musel totiž soud vždy návrh opravit na návrh podaný jen jedním z nich, avšak dle nové právní úpravy to již z logiky věci nebude nutné. Zavedení tohoto ustanovení bude mít význam nejen pro účastenství, ale také pro zpětvzetí návrhu a následnou možnosti podat odvolání.⁶⁷

Na zavedení této novinky byly však vyjádřeny také negativní názory, když např. Winterová jej považuje za další nežádoucí posun k pouhému administrativnímu procesu. Podle ní poté schází už jen krůček k zavedení administrativního rozvodu manželství před jiným orgánem než soudem, např. před notářem. To však správné není, neboť i v řízení o rozvod má dojít k zjišťování dobrovolné vůle manželů, pravdivosti jejich tvrzení apod.⁶⁸

V otázce návrhu na zahájení řízení o rozvod smluvený odborná literatura v Rakousku není jednotná. V žádném případě se u rozvodu smluveného nejedná o podání žaloby, nicméně vzhledem k nesporné povaze řízení strany se dle § 8 odst. 1 obecných ustanovení podává návrh na zahájení řízení. Možnost společného návrhu u nás nově zavedená až ZZŘ zde již existuje. K pozastavení však rozhodně je, že ve zvláštních ustanoveních AußStrG způsob podání, ani společný návrh, upraven není. Možnost společného návrhu tak vychází z podmínek hmotněprávního ustanovení § 55a EheG, dle kterého žádají manželé společně. Zda však tato společná žádost má být provedena souběžně oběma nebo postačuje připojení druhého manžela k návrhu, je kontroverzní.⁶⁹ Dle většinového názoru odborné veřejnosti však vystačí, pokud jeden manžel podá návrh a druhý se k němu připojí.⁷⁰ V této věci shledávám rakouskou procesní úpravu za nedořešenou a naopak za správné považuji zakotvení

⁶⁷Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 18. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

⁶⁸WINTEROVÁ, Alena. K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky). *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 837.

⁶⁹KODEK, Georg, SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar*. Wien: LexisNexis, 2012-2013, s. 155.

⁷⁰ROTH, Marianne. *Grounds for divorce and maintenance between former spouses*[online]. [cit. 19. října 2013]. Dostupné na: <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Austria-Divorce.pdf>>.

§ 384 odst. 2 do ZZŘ, dle kterého v případě připojení se druhého manžela bude soud postupovat jako při společném návrhu.

4.2.1 Zpětvzetí návrhu

Dle znění § 96 OSŘ bylo doposud možné, aby návrh vzal zpět pouze žalobce (navrhovatel). V návaznosti na § 96 odst. 3 pak obligatorním důsledkem bez relevance názoru žalovaného bylo zastavení řízení. Zavedením společného návrhu na zahájení řízení dle ZZŘ je dána možnost zpětvzetí oběma manželům. Nová právní úprava také reaguje na problémy z praxe, když zakotvuje tzv. kvalifikovaný nesouhlas druhého manžela. § 387 odst. 1 ZZŘ stanoví, že zpětvzetí návrhu jednoho z manželů, ačkoliv s ním druhý z manželů projeví z vážných důvodů nesouhlas, bude neúčinné. Potřebnost této změny spočívala v četnosti případů, kdy manžel vzal návrh zpět, avšak druhý z nich s tím nesouhlasil, a tak vzápětí žalobu podal znovu. Zastavení řízení jako obligatorní procesní důsledek zpětvzetí tak v těchto případech bylo nadbytečným. Domnívám se, že k znovupodání návrhu na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu však v praxi nedocházelo. Vycházím zde z předpokladu, že manžel, který návrh vzal zpět, se rozvést již nadále nehodlá. Vzhledem k tomu, že souhlas tohoto manžela je zde obligatorní podmínkou pro vyslovení rozvodu manželství, znamenalo by to, že by manžel, který návrh zpět nevezal, podával nový návrh na rozvod dle § 24a ZOR již s vědomím, že bude pro nesplnění podmínek dle § 24a zamítnut. Návrh dle § 24 ZOR by ale možné podat bylo.

Pro řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu musíme brát v potaz znění § 384 odst. 2 ZZŘ, který stanoví, že při podání návrhu jen jedním z manželů, ke kterému se druhý manžel později připojí, bude postupovat jako při podání návrhu společného. Z toho vyplývá, že jak pro zpětvzetí při zahájení společným návrhem, tak v případě připojení k návrhu podaným jedním z manželů, se bude postupovat dle § 387 odst. 2, jež zahrnuje zpětvzetí při společném návrhu manželů. Soud bude pak při zpětvzetí návrhu na zahájení řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu postupovat tak, jako by manžel, který se k návrhu připojil, své připojení odvolal. To může učinit do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně a nadále pak bude za navrhovatele považovat pouze toho manžela, který návrh na zahájení řízení podal.⁷¹

⁷¹Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 17. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

ZZŘ se tedy snaží ve svém znění upravit obě situace, tedy jak zpětvzetí při společném návrhu, tak připojení se druhého manžela. Rakouská úprava zpětvzetí je o poznání jednodušší, když v § 94 odst. 3 AußStrG uvádí, že návrh na rozvod smluvený může každý z manželů vzít zpět do právní moci rozhodnutí. Na rozdíl od OSŘ je zde zohledněn nesporný charakter řízení, když návrh mohou vzít zpět oba manželé, avšak v porovnání se ZZŘ je znění strohé, když nezná ani tzv. kvalifikovaný nesouhlas, ani nerozlišuje úpravu postupu společného návrhu a připojení se k návrhu.⁷²

4.3 Účastníci řízení

Na institut účastenství můžeme nahlížet ve dvojitým pojetí. Buď jej je možné chápat v tzv. širším smyslu, a pak za něj považujeme všechny instituty civilně procesního práva, které souvisí s postavením účastníků, nebo jako účastenství v užším smyslu, tedy ty procesní subjekty, o jejichž právech je v řízení jednáno. V případě účastenství v širším smyslu je třeba zohlednit instituty vedlejšího účastenství dle § 93 odst. 1 OSŘ a procesního nástupnictví dle § 107 odst. 5 OSŘ a uvést, že oba jsou pro řízení o rozvod vyloučeny. Účastenství v užším smyslu podrobím v této kapitole podrobnější analýze.⁷³

Na řízení o rozvod se použije první definice účastenství dle § 90 OSŘ, která stanoví, že účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný. První definice je určena pro sporná řízení a tedy z tohoto důvodu se aplikuje také na řízení o rozvod.⁷⁴ Nicméně protože řízení o rozvod není typicky sporné, ani tato definice účastenství mu není šitá přímo na míru a nese s sebou určité problematické aspekty.

Z logiky věci vyplývá, že účastníky řízení by měli být vždy manželé, kteří se chtějí rozvést. Na druhou stranu soud musí také jednat v souladu se zákazem denegatio iustitiae, neboli nemůže ze své libovůle odmítnout se určitým případem zabývat. Tak může dojít k situaci, kdy žalobu podá osoba od manželů odlišná, tedy jasně věcně nelegitimovaná dle hmotného práva, avšak soud musí její žalobu

⁷²DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vyd. Wien: LexisNexis, 2013, s. 129.

⁷³STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003, s. 216.

⁷⁴DRÁPAL, Ljubomír. § 90. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: Komentář I, II*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 585.

projednat. Je jistě proti smyslu věci, aby soud projednával např. žalobu o rozvod podanou právnickou osobou, nicméně musí tak učinit.⁷⁵

Pro sporná řízení je typické kontradiktorní postavení stran. Jak bylo již nastíněno v kapitole druhé, v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu toto protichůdné postavení účastníků chybí, neboť jednou z jeho podmínek je připojení druhého manžela k žalobě.⁷⁶ U sporných řízení klasicky dochází k tomu, že žalobce, jehož právo bylo porušeno, podá žalobu k soudu, který mu má poskytnout ochranu zjištěním skutečného stavu věci. Z důvodu jeho odlišného postavení mu také přísluší odlišná procesní práva a povinnosti než žalovanému. U řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu ale oba manželé sledují vždy stejný cíl, a to rozvést se, jejich postavení by mělo být proto rovnocenné. Navíc soud vychází z domněnky kvalifikovaného rozvratu, a nezjišťuje, zda tento rozvrat zapříčinil jeden či druhý manžel. Strana žalobce a žalovaného zde nespočívá v odlišném hmotněprávním postavení, ačkoliv ve výsledku bude každá strana disponovat odlišnými procesními právy a povinnosti, a to pouze v závislosti na tom, kdo z nich podá žalobu dříve.⁷⁷

S absencí kontradiktornosti stran souvisí i chybějící přesvědčení manželů o tom, že by byli vzájemnými protivníky. Necítí se být odpůrci, natož žalobci, a už vůbec ne žalovanými. Vždyť na žalobě se oba dohodli, což po nich také požadoval zákon. V praxi pak dochází ke komplikacím při stanovení žalobce a žalovaného, neboť ani jedna strana se necítí být viníkem.

Uvedené nepřesnosti zákonodárce odstranil, když v § 375 ZZŘ zavedl zvláštní definici účastníků rozvodu manželství. Tato definice nyní vychází z materiálního pojetí, namísto formálního pojetí dle dosavadně užívané první definice účastníků. Zákonodárce nakonec zvolil dle mého názoru nejjednodušší možné, ale zároveň naprosto dostačující znění, a to „Účastníky jsou manželé.“ Dosud vedl nedostatek věcné legitimace po projednání věci k zamítnutí žaloby. Dle nového znění poslední věty § 374 odst. 1 bude možné bez jednání procesním rozhodnutím návrh podaný jinou osobou než manželem rovnou odmítnout.⁷⁸

⁷⁵Renáta, ŠÍNOVÁ. Účastenství v řízení o rozvod manželství. In ŠÍNOVÁ, Renáta a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 121.

⁷⁶Dále to vyplývá také z četnosti smluv, které musí manželé domluvit a dojít v nich ke shodě.

⁷⁷ŠÍNOVÁ, Renáta. In ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 124.

⁷⁸Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 18. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

Tímto způsobem se vyloučí smyslu postrádající povinnost soudu projednat návrhy, jež by byly podané jinou osobou než manžely, a zároveň se opustí terminologicky nevhodné označení „žalobce“ a „žalovaný“.

Stejně tak v rakouské právní úpravě existuje zvláštní definice účastníků umístěná ve zvláštních ustanoveních AußStrG, která říká, že v řízení o rozvodu smluveném jsou účastníky manželé. Znění § 93 odst. 2 AußStrG je tedy naprosto totožné se zněním definice účastenství v ZZŘ. Novou definici účastenství ZZŘ považuji z výše uvedených důvodů za žádoucí a vhodnou, k čemuž přispívá i fakt, že totožnou dikci používá také rakouský zákonodárce.

4.4 Průběh řízení v prvním stupni

Jak uvádí § 100 OSŘ po zahájení řízení, kterým je podání návrhu, postupuje soud tak, aby byla věc co nejrychleji projednána a rozhodnuta, a zároveň, aby byl spor vyřešen smírně. Zásadu rychlosti a potřebu smírného řešení zákonodárce vzápětí zdůrazňuje v následujícím odstavci, když konstatuje, že v řízení o rozvod vede soud manžele k odstranění příčin rozvratu a usiluje o jejich smíření. Před tímto zněním zákona bylo v OSŘ z roku 1973 upraveno obligatorní smírčí řízení, jež předcházelo řízení rozvodovému. Teprve poté mohlo být řízení zahájeno. Od této úpravy však bylo upuštěno a nahradilo jej ustanovení § 100 odst. 2 OSŘ.⁷⁹ Mám však za to, že pro variantu rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu ingerence soudu za účelem usmíření nebude příliš relevantní, neboť vzhledem k hmotněprávním podmínkám by se nemělo jednat o neuvážené či malicherné rozhodnutí, navíc manžele jsou v této věci zajedno. To však nevylučuje skutečnost, že v průběhu řízení se může jejich stanovisko změnit, ať už se jedná o stanovisko souhlasné či naopak.

4.4.1 Přeměny rozvodu v průběhu řízení

V právní úpravě řízení o rozvod se lze setkat proto s případy přeměn sporného rozvodu na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, popř. rozvodu smluveného dle rakouského práva. K tomu dochází tehdy, když je podán návrh, avšak v průběhu řízení se manželé dohodnou a ve sporném řízení již pokračovat nechtějí.⁸⁰ Pro tento postup považuji z následujících důvodů za nejzdařilejší řešení dle ZZŘ.

⁷⁹HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, str. 134.

⁸⁰Tamtéž, s. 125.

Úprava řízení o rozvod v ZZŘ může být použita jak pro řízení o rozvod se zjišťováním příčin rozvratu, tak i bez zjišťování příčin rozvratu. Jak vysvětluje důvodová zpráva, je to praktické nejčastěji pro situace, kdy se manžel připojí k návrhu až po zahájení řízení, a tudíž odpadne původní povinnost soudu zjišťovat příčiny rozvratu, nebo popř. naopak v průběhu řízení své připojení k návrhu vezme zpět, a tedy soud bude znovu příčiny rozvratu muset dokazovat.⁸¹ ZZŘ přeměnu sporného rozvodu na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu elegantně řeší v již zmiňovaném § 384 odst. 2, podle kterého se návrh, k němuž se druhý manžel později připojí, bude považovat za společný návrh. Z hlediska přehlednosti a praktičnosti činnosti soudu je jistě na místě, aby při takovýchto přeměnách mohl soud postupovat v rámci ustanovení jednoho předpisu. Z hlediska významu společenského se však objevil názor Winterové, že připuštění přeměn v průběhu řízení v tomto smyslu není odpovědným přístupem k manželství. Doposud se totiž vždy soudy snažily rozvodu manželů zabránit s tím, že v průběhu času se manželé mohou usmířit, a nikoliv cestu rozvodu co nejvíce usnadnit.⁸²

Odlíšný způsob řešení přeměn než v ZZŘ je právě v Rakousku, kde musí soudce při změně typu rozvodu postupovat dle dvou různých předpisů. V případě sporného rozvodu dle ZPO a v případě rozvodu smluveného dle AußStrG.⁸³ Jestliže se manželé rozhodnou, že chtějí namísto sporného rozvodu nadále rozvod smluvený, musí do právní moci rozhodnutí o žalobě podat společný návrh k soudu příslušnému pro rozvod smluvený, a původní sporné řízení se přeruší. Poté, co návrh nabude právní moci, prohlásí soud deklaratorním rozhodnutím původní žalobu za zpětvzatou. Tento postup upravuje desátá výjimka v § 460 ZPO.⁸⁴

4.4.2 Jednání

Pro řízení o rozvod stejně jako pro ostatní sporná řízení dle současné právní úpravy platí, že se nařizuje jednání a předpokládá se účast obou stran. To navazuje na § 110 odst. 1 OSŘ, dle kterého pokud se oba účastníci bez předchozí omluvy k jednání nedostaví nebo jestliže to alespoň jeden z účastníků navrhne a druhý se

⁸¹Důvodová zpráva obecně k třetí části ZZŘ. [cit. 19. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

⁸²WINTEROVÁ, Alena. K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky). *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 836.

⁸³HÖLLWERTH, Johann, GITSCHTHALER, Edwin. *Kommentar zum Ehe- und Partnerschaftsrecht*. Wien: Springer Wien, 2011, s. 933.

⁸⁴DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vydání. Wien: LexisNexis, 2013, s. 129.

nedostaví bez předchozí omluvy k jednání, soud řízení ve věci rozvodu manželství vždy přeruší. Dojde-li k tomuto přerušení, pak může soud znovu pokračovat v řízení až po uplynutí tří měsíců, a to na návrh. V některých řízeních je brán v potaz zájem nezletilého dítěte, a proto je možné ze závažných důvodů pokračovat i před uplynutím této lhůty. V řízení o rozvod to však dle zákonné dikce OSŘ možné není.⁸⁵

V praxi platí, že jestliže se sice manželé k jednání nedostaví, nicméně se ze své neúčasti předem písemně omluví, soudy řízení nepřeruší, ale věc projednají. S ohledem na § 115a OSŘ bude také v řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu přicházet v úvahu varianta, že soud nařizovat jednání nebude a bude vycházet pouze z listinných důkazů předložených manžely, jestliže se manželé práva účasti na projednání věci vzdají, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasí.⁸⁶ Toto ustanovení hodnotím za velice přínosné, neboť tak manželé mohou svého společného záměru dosáhnout rychleji, což je také jedním z účelů tohoto typu rozvodu. Nicméně někteří soudci však stále chtějí výslovný souhlas s rozvodem od obou manželů slyšet osobně, a tak jednání nařizují.⁸⁷

Tato svoboda v rozhodování soudu, zda jednání nařídít či nikoliv, je novou právní úpravou soudci odebrána, neboť § 389 odst. 1 ZZŘ stanoví již povinnost soudu v řízení o rozvod jednání nařídít. Důvodem je to, že v průběhu jednání se má pokusit o smíření manželů a odstranění příčin rozvratu.⁸⁸ Nově by při nepřítomnosti navrhovatele soud řízení nepřerušil, ale rovnou zastavil. To platí kromě situace, kdy druhý manžel výslovně prohlásí, že na projednání věci trvá, pak bude soud i nepřítomnosti druhého manžela v jednání pokračovat. Dle důvodové zprávy je to opatření proti tomu, aby druhý manžel podal návrh po zastavení znovu.

Stejně jako to stanovuje ZZŘ, i v Rakousku musí soudce obligatorně nařídít jednání, ke kterému se mají dostavit oba manželé, popř. jejich zástupci. Během tohoto ústního jednání se v praxi soud obvykle omezí pouze na dotazování manželů a zaprotokolování jejich dohod.⁸⁹ Nedostaví-li se k jednání navrhovatel, pak bude dle § 94 odst. 2 AußStrG návrh prohlášen soudem z moci úřední za zpětvzatý.

⁸⁵JONÁKOVÁ, Irena. Nesporný rozvod – procesní aspekty řízení. *Právo a rodina*, 2008, roč. 10, č. 8, s. 13.

⁸⁶HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *České rodinné právo*. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, str. 134.

⁸⁷HRUŠÁKOVÁ Milana, *Rozvod a paragrafy*, Brno: Computer Press 2003, s. 41.

⁸⁸Důvodová zpráva obecně k třetí části ZZŘ. [cit. 22. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

⁸⁹DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vyd. Wien: LexisNexis, 2013, s. 129.

Důsledkem zpětvzetí je stejně tak zastavení řízení, tedy postup se liší pouze ve výslovné deklaraci fikce zpětvzetí soudem, ke které v českém právu nedochází. Nesouhlas druhého manžela se zde však nebere v potaz a manželé mohou podat společný návrh znovu.⁹⁰ Rakouský zákonodárce tak dle mého názoru upřednostňuje nutnost přítomnosti obou manželů na jednání, nejsou-li zastoupeni, před procesní ekonomii, když po zastavení řízení je umožněno manželům podat návrh znovu. Já se domnívám, že řešení ZZŘ je kompromisem mezi úpravou OSŘ a AußStrG. Dle mého názoru je vhodné manžele vyslechnout a ověřit jejich vůli, na druhou stranu je také správné dát možnost manželovi, který se odpovědně dostavil, aby byla věc projednána. Považuji to za odpovídající sankci druhému manželovi, který se bez omluvy na jednání nedostavil.

4.4.3 Dokazování

V OSŘ je dokazování upraveno v § 120, který rozlišuje mezi postupem dokazování pro nesporná a sporná řízení. Na řízení o rozvod se použije postup pro sporná řízení, který je ovládán projednací zásadou. To znamená, že při shromažďování důkazů musí být aktivní strany řízení, přičemž soud poté může provést i jiné než účastníky navržené důkazy, vyšla-li během řízení tato potřeba najevo a vyplývají-li z obsahu spisu.⁹¹ Dokazování je pro řízení o rozvod dále modifikováno § 131 odst. 1, na jehož základě je možné manžele vyslechnout, jestliže dokazovanou skutečnost nelze prokázat jinak, a to i přes jejich nesouhlas.⁹² To je praktické především pro zjišťování příčin rozvratu, které je obvykle nejlépe možné dokázat právě výslechem.⁹³

V případě varianty rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu se kvalifikovaný rozvrat předpokládá. Jak jsem již podrobněji vylíčila v kapitole 2.1, na povahu domněnky kvalifikovaného rozvratu není jednotný názor, a tudíž ani na skutečnost, zda se v řízení může soud co do této otázky k dokazování uchýlit či ne. Dle většinového názoru se však jedná o nevyvratitelnou domněnku a příčiny rozvratu se zde dokazovat nebudou. Proto je výsledek manželů, pokud nutno, nařízen především za účelem zjištění, zda je jejich vůle dobrovolná, zda jejich tvrzení jsou pravdivá a

⁹⁰HOPF, Gerhard, KATHREIN, Georg. *Eherecht: Eherechtliche Bestimmungen des ABGB, EheG samt 1. und 4. DVEheG : Kurzkommentar*. Wien: Manz, 2005, s. 235.

⁹¹STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003, s. 328.

⁹²DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 908-913.

⁹³HRUŠÁKOVÁ, Milana. In HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009, s. 71.

zda splnili stanovené formální požadavky.⁹⁴ Mezi tyto požadavky patří také obsahové podmínky § 24a ZOR.⁹⁵ Vedle toho musí soud vždy také zvážit, zda rozvod není v rozporu se zájmem nezletilého dítěte, jak vyplývá ze znění § 24 odst. 2, dle kterého mají-li manželé nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno, bylo-li by to v rozporu se zájmem těchto dětí daným zvláštními důvody.⁹⁶ Mám za to, že manželé po předložení vyžadovaných smluv jiné důkazy navrhopat nebudou ani soud v praxi svou pravomoc navrhnout další důkazy kromě výše zmíněného v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu využívat nebude.

Do nové právní úpravy byl postup dokazování převzat téměř totožně, když dle § 390 ZZŘ může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy, jen je-li to třeba ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu. Navíc je však v ZZŘ přímo zdůrazněna povinnost dokazování v souladu se zájmy nezletilých dětí, která původně vyplývala pouze z hmotněprávního ustanovení ZOR. Nyní bude procesněprávní předpis reagovat na hmotněprávní normu § 755 odst. 2 NOZ.⁹⁷

V návaznosti na novou povinnost soudu nařídít jednání je v jeho průběhu soud také nově povinen manžele vyslechnout. To však není stanoveno bez dalšího, neboť zákon soudu dovoluje od výsledku upustit, pokud by jeho provedení bylo příliš náročné. Tyto změny jsou do zákona vloženy se záměrem pokusit se při jednání o smíření manželů v souladu s ochranou manželství jako společenského institutu.⁹⁸

Povinnost vyslechnout manžele dle rakouského práva není, neboť ačkoliv má soud povinnost nařídít jednání a k němu manžele předvolat, stejně tak stačí, dostaví-li se pouze právní zástupce manžela. Jsou-li manžele osobně přítomni, pak se dokazování v praxi omezí především na dotazování manželů ohledně jejich vůle manželství uzavřít a na zaprotokolování dohod, jež mají manželé předložit. Dle § 95 odst. 2 AußStrG dále platí, že neshodnou-li se manžele na těchto dohodách, pak je k jejich uzavření má vést soud během jednání. Nepodaří-li se ani toto, soud návrh

⁹⁴Důvodová zpráva k § 757NOZ [cit. 4. listopadu 2013]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf>.

⁹⁵ Manželství trvalo nejméně jeden rok, manželé spolu nejméně šest měsíců nežijí, druhý manžel se k návrhu připojí, příložení vypořádání majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení, popř. úpravu vyživovací povinnosti k rozvedenému manželovi.

⁹⁶ WINTEROVÁ, Alena. K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky). *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 837.

⁹⁷Srov.SVOBODA, Karel. Zamyšlení nad povahou řízení o rozvod manželství. *Jurisprudence*. 2011, č. 2.

⁹⁸Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 2. listopadu 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

zamítne.⁹⁹ Jak bylo již uvedeno, soud u rozvodu smluveného vychází z doznání rozvratu manžely. Je-li doznáním vázán, pak další příčiny vedoucí k rozvratu dokazovat nebude.¹⁰⁰ Soudci je nicméně dána možnost pozastavení řízení, tzv. „Innehalten“, dle § 28 obecných ustanovení AußStrG dojde-li k závěru, že je možné, aby se manžele v době trvající maximálně šest měsíců od pozastavení, usmířili.¹⁰¹

Na základě získaných informací usuzuji, že v rakouské úpravě je kladen větší důraz na činnost soudce, když ještě v průběhu jednání se soudce může pokusit v součinnosti s manžely o uzavření dohod, zatímco v české úpravě by v případě nepředložení došlo k přeměně na rozvod se zjišťováním příčin rozvratu.

V nové české úpravě je navíc dle důvodové zprávy podtržen zájem soudu na usmíření manželů během jednání, zatímco rakouský zákon to řeší pomocí pozastavení řízení, dojde-li soudce k přesvědčení o možnosti usmíření. S oddálením rozvodu manželství o případných dalších šest měsíců se neztotožňuji, neboť dle mého názoru by měla být respektována vůle manželů, kteří se k tomuto kroku rozhodli.

4.4.4 Rozhodnutí

Výsledkem řízení o rozvod je vydání rozsudku, kterým je vysloven rozvod manželství, popř. zamítnuta žaloba.¹⁰² Jak vyplývá z § 80 OSŘ, který upravuje také statusovou žalobu, jíž se řízení zahajuje, v řízení o rozvod se rozhoduje o osobním stavu manželů. V návaznosti na to je proto výrok tohoto rozsudku dle § 159a odst. 3 OSŘ závazný pro každého. Protože se jedná o věci, v nichž se rozhoduje o osobním stavu, není zde dle § 81 OSŘ, který to právě v těchto věcech výslovně vylučuje, možné uzavřít smír. V řízeních, ve kterých smír nelze uzavřít, pak nelze vydat ani rozsudek pro zmeškání a rozsudek pro uznání.¹⁰³

⁹⁹HOPF, Gerhard, KATHREIN, Georg. *Eherecht: Eherechtliche Bestimmungen des ABGB, EheG samt 1. und 4. DVEheG : Kurzkommentar*. Wien: Manz, 2005, s. 237.

¹⁰⁰K názoru, že je doznáním soud vázán se přiklání např. Rummel, Schwimann, Simotta nebo Kralik; opačné stanovisko zastává Rechberger, Maurer, Schrott či Schütz.

¹⁰¹DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Scheidung, Ehe und Lebensgemeinschaft rechtliche Folgen der Ehescheidung und Auflösung einer Lebensgemeinschaft*. 11. vyd. Wien: LexisNexis, 2013, s. 143.

¹⁰² K zamítnutí žaloby může dojít v případě, že nejsou splněny zákonné podmínky § 24a ZOR a také v případě, kdy mají manželé nezletilé děti a rozvod by byl v rozporu s jejich zájmem daným zvláštními důvody, jak se můžeme dočíst v § 24 odst. 2, jež se aplikuje také na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu.

¹⁰³ DRÁPAL, Ljubomír. § 99. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: Komentář I, II*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 433.

Jakmile nabude vydaný rozsudek právní moci, zaniká manželství a z něj plynoucí práva a povinnosti dle § 18 ZOR.¹⁰⁴ Okamžik právní moci rozhodnutí je také důležitý pro účinnost předložené dohody o vypořádání společného jmění manželů.¹⁰⁵

Rozsudek musí obsahovat náležitosti dle § 157 OSŘ¹⁰⁶ a také rozhodnutí o nákladech řízení, a to i přesto, že v řízení o rozvod se náklady řízení obecně nepřiznávají. Důvodem je možnost soudu náklady přiznat, odůvodňují-li to poměry účastníků nebo okolnosti případu, jak konstatuje § 144 OSŘ. Kdyby rozhodnutí o nákladech v rozsudku uvedeno nebylo, vyloučilo-by to také možnost odvolat se vůči přiznání nákladů soudem stanovených ve zvláštních případech.¹⁰⁷

Tyto podmínky zůstávají v ZZŘ upraveny totožně, nicméně pro případ vyslovení rozvodu má navíc soud obligatorně v rozsudku uvést poučení dle § 393 o právu manžela přijmout zpět své dřívější příjmení. Jedná se o reakci na praxi, neboť o této možnosti soudy běžně v rozsudku poučují, nově však bude tato povinnost za účelem sjednocení praxe soudů již stanovena ex lege.¹⁰⁸

Rozhodnutí vydávané v tomto řízení je v rakouském právu upraveno v rámci jednoho zvláštního ustanovení AußStrG. Na rozdíl od české úpravy se v řízení o smluveném rozvodu však vydává usnesení, jehož specifika jsou v rámci tohoto ustanovení dále upraveny. Protože za určitých okolností¹⁰⁹ dle § 39 odst. 4 AußStrG u nesporných řízení nemusí usnesení obsahovat odůvodnění, zákon zakotvuje výslovně povinnost odůvodnění v usnesení o řízení o rozvod za každých okolností. Dále je vymezen obsah usnesení, jež má zahrnovat jména příjmení účastníků, den a místo narození, zaměstnání a bydliště manželů, den uzavření manželství a úřad, před kterým bylo uzavřeno spolu s odkazem na příslušný zápis v knize manželství, a na žádost některé ze stran další údaje, které jsou nezbytné k úplnému rozhodnutí o rozvod v případě zahraničního osobního stavu.¹¹⁰ Poučení o možnosti změnit příjmení zde ale zmíněna není. Obsah rozsudku dle české současné i budoucí právní

¹⁰⁴Žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.

¹⁰⁵Nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 572/04.

¹⁰⁶Označení soudu, jména a příjmení soudců a přísedících, označení účastníků a zástupců, označení projednávané věci, znění výroku, odůvodnění, poučení o tom, zda je přípustný opravný prostředek, o lhůtě a místu k jeho podání, den a místo vyhlášení.

¹⁰⁷Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 1965, sp. zn. 5 Co 22/65.

¹⁰⁸Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 30. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

¹⁰⁹Usnesením bylo vyhověno návrhům všech stran nebo usnesení bylo vyhlášeno v přítomnosti všech stran ústně a strany se vzdaly práva na odvolání.

¹¹⁰Např. náboženské vyznání.

úpravy je vymezen pouze dle obecných náležitostí v § 157 OSŘ, zbytek je ponechán praxi. Tak specifickou úpravu obsahu usnesení v tomto řízení, jak je tomu v Rakousku nepovažuji za smysluplné, když pro žádné z dalších nesporných řízení v AußStrG takto podrobně obsah usnesení upraven není.

4.5 Náprava vadných rozhodnutí

4.5.1 Řádné opravné prostředky

Proti rozsudku vydanému v řízení o rozvod je možné za splnění objektivních¹¹¹ a subjektivních¹¹² podmínek podat dle § 201 OSŘ odvolání. Pro to platí opět několik odchylek od běžných sporných řízení. V první řadě se jedná o nemožnost prominutí zmeškání lhůty, která je stejně jako v ostatních řízeních stanovena na patnáct dní. Nepřípustnost prominutí zmeškání této lhůty je výslovně dána § 204 odst. 3 OSŘ. Další výjimkou je odlišný postup v případě chybného poučení soudem. Stejně jako v ostatních řízeních je odvolání při nesprávném poučení soudu považováno za včas podané. Jestliže však soud nepoučí v rozsudku o možnosti odvolat se vůbec¹¹³ nebo dokonce nesprávně stanoví, že odvolání přípustné není, pak na rozdíl od běžných sporných řízení zákon v řízení o rozvod vylučuje možnost podat odvolání do tří měsíců od doručení rozsudku. Jinými slovy v řízení o rozvod bude s výjimkou případu nesprávného poučení spočívající např. v chybném uvedení většího počtu dnů lhůty¹¹⁴, vždy platit původní zákonem uvedená patnáctidenní odvolací lhůta.¹¹⁵

Žalobci je také umožněno vzít odvolání zpět. Právní moci nabude poté rozhodnutí v řízení o rozvod v jiném okamžiku než při klasických sporných řízení. Obecně by se k zpětvzatému odvolání nepřihlíželo a právní moc by nastala dnem následujícím po uplynutí odvolací lhůty. V řízení o rozvod manželství však nastane právní moc rozsudku dnem právní moci usnesení o zastavení odvolacího řízení.

Další odlišnost lze spatřit při zpětvzetí původního návrhu na zahájení až v průběhu odvolacího řízení. Dle § 222a odst. 2 pak soud zruší již vydané rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení zastaví. V případě řízení o rozvod však k tomuto

¹¹¹ Existence nepravomocného rozhodnutí, dodržení lhůty, přípustnost odvolání, napadnutí výroku

¹¹² Podání osobou, jejímuž návrhu nebylo rozhodnutím soudu prvního stupně alespoň částečně vyhověno.

¹¹³ Popř. nepoučí o lhůtě k odvolání nebo o soudu, u něhož se podává.

¹¹⁴ Při stanovení kratší lhůty, by však lhůta činila opět patnáct dní.

¹¹⁵ DRÁPAL, Ljubomír. § 204. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: Komentář I, II*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1615.

zastavení dojde vždy, tedy i tehdy, když druhý manžel se zpětvzetím ze závažných důvodů nesouhlasí.

Protože úprava OSŘ platí jak pro rozvod sporný, tak pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, i úprava odvolání se včetně výjimek k němu vztahujících na obě formy použije. Já se však domnívám, že přípustnost odvolání v případě rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu vzhledem k absenci protichůdného postavení stran je proti smyslu věci. Umožňuje totiž manželovi, kterému bylo vyhověno, aby své dřívější stanovisko vzápětí popřel a nárokoval věc opačnou. Tato rozvernost by na úrovni soudního rozhodování dle mého názoru neměla být dovolena.

Nový ZZŘ tento názor podporuje, když zakotvuje navíc postup při odvolání proti společnému návrhu. Důvodová zpráva uvádí, že v situaci, kdy manželé podávají společný návrh, popř. druhý manžel se k návrhu připojí, nemá opodstatnění, aby bylo odvolání přípustné. Dosud se totiž stávalo, že ačkoliv bylo manželovi vyhověno, proti rozsudku se odvolal, a to je jistě proti smyslu věci a ekonomii soudního procesu. Ustanovení § 395 ZZŘ proto nově tento postup výslovně vylučuje. Výše uvedená pravidla v OSŘ týkající se odvolací lhůty ZZŘ sdružuje do jednoho ustanovení a jejich obsah přepisuje. Stejně tak na úpravě zpětvzetí odvolání se obsahově nic nemění. Modifikace zpětvzetí návrhu na zahájení až v odvolacím řízení, jak je upravena v OSŘ, do zvláštních ustanovení promítnuta není. Mám tak za to, že se použije stejný postup jako u zpětvzetí návrhu během řízení v prvním stupni dle § 387 ZZŘ, jež nově zohledňuje nesouhlas druhého manžela. ZZŘ také neopomíná zohlednit zvláštní charakter rozvodu při dokazování v odvolacím řízení, když ve svém znění říká, že v odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jen za podmínek OSŘ¹¹⁶ nebo jen, týkají-li se zájmů nezletilých, pro které nemůže být manželství rozvedeno. Tím zdůrazňuje projednací zásadu uplatňovanou v tomto řízení a zároveň prvky vyšetřovací zásady, co se týče zájmů nezletilých.¹¹⁷

Dle rakouského práva možnost odvolání u smluveného rozvodu stále je. Při řízení o opravných prostředcích se postupuje dle obecných ustanovení pro odvolání u nesporných řízení.¹¹⁸ V praxi se obvykle manželé v řízení o smluveném rozvodu

¹¹⁶Podmínky specifikuje § 205a OSŘ.

¹¹⁷Důvodová zpráva k ZZŘ.[cit. 30. října 2013]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.

¹¹⁸HOPF, Gerhard, KATHREIN, Georg. *Eherecht: Eherechtliche Bestimmungen des ABGB, EheG samt 1. und 4. DVEheG : Kurzkomentar*. Wien: Manz, 2005, s. 239.

práva na odvolání vzdají. Neučiní-li tak, pak mají možnost do čtrnácti dní od doručení písemného usnesení podat k soudu druhé instance odvolání.^{119,120} Je-li odvolání podáno po lhůtě, je odmítnuto.

Výjimky, jak jsou stanoveny v OSŘ týkající se odvolání v řízení o smluvený rozvod, zde nenacházíme. Pro lhůty včetně prominutí zmeškání je dále použito obecných ustanovení sporných řízení ZPO a stejně tak se použije ustanovení ZPO pro povinnost soudu poučit o možnosti podání opravného prostředku. Zpětvzetí návrhu během odvolacího řízení je dle § 11 AußStrG možné do rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž jej lze vzít zpět pouze se souhlasem odpůrce. Rozhodnutí pak v rozsahu zpětvzetí návrhu pozbývá účinků, což musí soud stanovit v usnesení. Poslední zmíněnou výjimkou dle české úpravy je zpětvzetí odvolání. Pro zpětvzetí odvolání je v rakouském civilním procesu stejně jako ve sporném řízení analogicky použito ustanovení § 484 ZPO. Zpětvzetí je bezpodmínečné, neodvolatelné a působí okamžité nabytí právní moci.¹²¹ Z úpravy odvolání, která se takto použije pro všechna nesporná řízení vyjmenovaná v AußStrG, je patrné výrazné kombinování norem sporného a nesporného řízení.

4.5.2 Mimořádné opravné prostředky

Dalším specifikem pro řízení o rozvod je nemožnost podání žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost dle § 230 odst. 1 písm. a) OSŘ a také nemožnost podání dovolání dle § 238 odst. 1 písm. a) OSŘ. Je ale zapotřebí si uvědomit, že dle § 230 je žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost nepřijatelná pouze proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí. To znamená, že v případě zamítnutí návrhu by tyto dva mimořádné opravné prostředky přijatelné byly.¹²²

Důvodem pro vyloučení možnosti podat mimořádné opravné prostředky je záměr předejít situacím, kdy by po právní moci rozsudku o rozvodu manželství uzavřel jeden z manželů nové manželství, ale mezitím by bylo kladně rozhodnuto např. o žalobě na obnovu. V tom případě by došlo ke kolizi mezi dvěma manželstvími

¹¹⁹Existuje odlišná terminologie pro odvolání ve sporném řízení – „Berufung“ a odvolání v nesporném řízení „Rekurs“.

¹²⁰RECHBERGER, Walter. Kommentar zum Außerstreitgesetz. 2. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 321.

¹²¹Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 25. 09.2001 sp. zn. 10 ObS 276/01p.

¹²² Srov. DOLEŽÍLEK, Jiří. § 230. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: Komentář I, II*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1209-1211.

a jeden z manželů by se tak dopustil trestného činu dvojího manželství dle § 194 trestního zákoníku, neboť by v podstatě za trvání jednoho manželství uzavřel manželství jiné. K této problematice se vyjádřil i Ústavní soud, který ve svém nálezu vyslovil, že podání mimořádných opravných prostředků by v souvislosti s výše uvedeným bylo nepoměrným zásahem do právní jistoty. Upřednostňuje tak princip právní jistoty před principem spravedlivého rozhodování, k němuž zase směřují mimořádné opravné prostředky, jež právní moc prolomují.¹²³

V rámci nového zákona je znovu dovolání proti pravomocnému rozsudku v řízení o rozvod nepřipustné. Tak je to stanoveno v § 30 ZZŘ obecným odkazem na všechna řízení ve věcech rodinněprávních obsažených v hlavě páté části druhé tohoto zákona.¹²⁴ Nemožnost podání žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost řízení nejsou dle § 398 ZZŘ přípustné. Ačkoliv se o tom důvodová zpráva nezmiňuje, mám za to, že opuštěním znění „...proti rozsudkům, kterými bylo vysloveno, že se manželství rozvádí“ a zakotvením nepřipustnosti bez dalšího, zákonodárce již také vylučuje možnost jejich podání proti rozsudkům zamítavým.

Úprava mimořádných opravných prostředků v Rakousku je značně rozdílná. Ve zvláštních ustanoveních pro řízení o smluvený rozvod není vyloučena obnova řízení či zmatečnost, jak je tomu v úpravě české, ani nepřipustnost dovolání ve věcech rodinněprávních v AußStrG není stanovena.

Dle obecných ustanovení je dovolání přípustné pro všechna nesporná řízení včetně řízení o smluvený rozvod. Jeho přípustnost je omezena případy v § 62 odst. 3¹²⁵, nicméně je-li podáno z důvodu právní otázky zásadního významu, tato omezení se neaplikují.¹²⁶ Pro řízení o smluveném rozvodu to tak znamená, že dovolání bez dalšího přípustné je.

Co se týče žaloby na obnovu a žaloby pro zmatečnost, ty nebyly v původním Außerstreitgesetz upraveny, a proto byla otázka jejich přípustnosti sporná. Záměrem zákonodárce nového zákona z r. 2003 bylo zakotvit dlouho žádanou úpravu těchto dvou prostředků, která by odpovídala § 529 ZPO, ve kterém je žaloba na obnovu a

¹²³ Nález Ústavního soudu ze dne 26. Července 2002, sp. zn. II. ÚS 465/02.

¹²⁴ S výjimkou rozsudku o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.

¹²⁵ Pokud předmětem rozhodnutí je částka nepřevyšující dvacet tisíc euro a odvolací soud prohlásí dovolání za nepřipustné.

¹²⁶ RECHBERGER, Walter. Kommentar zum Außerstreitgesetz. 2. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, s. 320.

žaloba pro zmatečnost upravena pro sporná řízení. Řešením je zakotvení tzv. pozměňovacího návrhu v §72 AußStrG, který v sobě kombinuje prvky obou prostředků.¹²⁷ Dle jeho znění mohou strany v případě, že účinky rozhodnutí již nelze odstranit jinými opravnými prostředky, žádat změnu rozhodnutí dle § 72 AußStrG, tzv. „Abänderungsantrag“. Mohou tak učinit poté, co rozhodnutí nabude právní moci, a to ve lhůtě čtyř týdnů.¹²⁸ Návrh se podává k soudu, který rozhodoval v prvním stupni a shledá-li soud, že zde je důvod pro změnu v rozsahu návrhu, rozhodnutí změní.¹²⁹

Jak je vidět, rakouská úprava je v této věci mnohem benevolentnější, když ponechává manželům možnost podání jak řádných, tak mimořádných opravných prostředků. Já však sdílím názor Ústavního soudu České republiky, který zdůrazňuje důležitost principu právní jistoty, když nedovoluje pravomocné rozhodnutí, kterým bylo manželství jednou rozvedeno, znovu změnit. Obdobně jako u odvolání se domnívám, že v případě smluveného rozvodu by měli manželé nést odpovědnost za svůj názor vyjádřený v návrhu na zahájení řízení, a není proto správné dávat účastníkovi řízení, jemuž bylo rozhodnutím vyhověno, možnost odporovat sám sobě. To by vedlo jen k zbytečnému zahlcení soudnictví a k umocnění tendencí společnosti se vším neopodstatněně nesouhlasit.

¹²⁷ Tamtéž, s. 328.

¹²⁸ Na základě taxativně stanovených důvodů dle § 73 AußStrG, např. strana nebyla v předchozím řízení zastoupena; rozhodl-li vyloučený soudce; vyjde najevo, že bylo ve věci již vydané pravomocné rozhodnutí; některá ze stran se dozví o nových skutečnostech nebo důkazních prostředcích etc.

¹²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 27. 2. 2012, sp. zn.9 Ob 65/11s.

Závěr

V této diplomové práci jsem se zaměřila na srovnání procesněprávní úpravy řízení o rozvod manželství, a to především na řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu, resp. smluveného rozvodu dle rakouského práva. Komparuji zde právní úpravu českou, a to jak stále účinnou, tak také nově vzniklou s právní úpravou rakouskou. V jednotlivých kapitolách docházím k závěru, která z následujících úprav je pro toto řízení nejvhodnější.

V předchozích kapitolách jsem zdůraznila problémovost a nepřehlednost právní úpravy řízení o rozvod manželství. Na začátku práce jsem přistoupila k vymezení jednotlivých českých a rakouských právních předpisů, s nimiž se v této práci setkáváme. V české právní úpravě je charakter řízení primárně označen za sporné řízení při současném zohlednění čtrnácti výjimek zakotvených na různých místech v OSŘ. Tato specifika byla včleněna do nového Zákona o zvláštních řízeních soudních a vytvořeno samostatné řízení sui generis. Naproti tomu rakouská právní úprava řadí řízení o smluvený rozvod mezi nesporná řízení v Zákoně o nesporných řízeních a sporný rozvod ponechává v rakouském Občanském soudním řádu.

Poté jsem se pokusila komplexně zanalyzovat povahu řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu a zjistit, zda je jeho charakter blíže spornému nebo nespornému řízení. Po zhodnocení všech mnou uvedených kritérií se ztotožňuji s pochybnostmi autorů, jež v souvislosti s odchylkami platnými pro řízení o rozvod vyplývají na povrch. Důvodem je to, že ačkoliv zde některá kritéria jako účel řízení, postavení stran či forma právní úpravy podporují nespornou povahu řízení, v otázce dokazování není jeho charakter jasný. Zde se přikláním k názoru, že domněnka kvalifikovaného rozvratu, z které soud při řízení vychází, by měla být vykládána jako domněnka nevyvratitelná, a tudíž by měl soud respektovat vůli manželů a nedokazovat, což podporuje pojetí sporného řízení. Na druhou stranu v otázkách dokazování zájmů nezletilých by měla být uplatňována vyšetřovací zásada, neboť tyto osoby samy řízení ovlivnit nemohou. V rakouské úpravě se naproti tomu pravomoc dokazování odvíjí od závaznosti soudu tzv. doznáním manželů ke kvalifikovanému rozvratu. Dle většinového názoru by měl být soud doznáním manželů vázán v souladu se smyslem zákona směřujícím k rychlosti a jednoduchosti

řízení, a tudíž dokazování neprovádět. Na dokazování v tomto řízení však neexistuje jednotný názor, neboť někteří se domnívají, že soud by doznáním vázán být neměl. Já považuji za neoptimálnější způsob úpravy v ZZŘ, především z toho důvodu, že výslovně zmiňuje povinnost dokazování v otázkách důležitých zájmů dětí.

V třetí kapitole jsem krátce nastínila historický vývoj procesněprávní úpravy rozvodu manželství v Rakousku a České republice, jak v období jejich společné úpravy, tak po vzniku samostatné Československé republiky a Rakouska, neboť to pokládám účelným pro komplexní pochopení dané problematiky.

Čtvrtá kapitola je jádrem této práce, neboť zahrnuje samotné řízení o rozvod manželství bez příčin rozvratu a řízení o smluvený rozvod dle rakouského práva. Co se týče úpravy příslušnosti soudů, shledávám nejlepší úpravu rakouskou. Ve srovnání s českou totiž sahá dále, neboť upravuje také případy, kdy bydliště ani jednoho z manželů není známo, a tyto svěřuje okresnímu soudu ve Vídni. Po vymezení příslušnosti soudu přecházím k okamžiku zahájení řízení o rozvod. Úpravu zahájení považuji za nejzdařilejší v ZZŘ, který při řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu zavádí možnost společného návrhu a zároveň upravuje situaci, kdy se druhý manžel k návrhu připojí později. Navíc je zde ustanovení § 384 odst. 2, dle kterého v případě připojení se druhého manžela k návrhu bude soud postupovat jako při společném návrhu. Původní úprava v OSŘ nijak specifika zahájení řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu nezohledňovala a postupovalo se stejně jako pro sporná řízení. Rakouská úprava je v této věci nedořešená, neboť se postupuje obecně dle ustanovení nesporných řízení a pro samostatné zahájení řízení se vychází z hmotněprávního ustanovení EheG. V rámci této části uvádím dále podkapitulu Zpětvzetí návrhu, jehož úprava je dle mého názoru nejpropracovanější v ZZŘ, který zakotvuje tzv. kvalifikovaný nesouhlas a eliminuje tak případy nadbytečného zahájení řízení ve stejné věci. Navíc zahrnuje jak postup zpětvzetí společného návrhu, tak připojení k návrhu. Rakouský zákonodárce toto opominul a pouze zavádí možnost zpětvzetí návrhu oběma manžely.

V otázce účastenství shledávám správným zakotvení nové definice v ZZŘ a její změnu z formálního na materiální pojetí. Současná definice v OSŘ, která se používá také pro ostatní sporná řízení, není přesná, neboť umožňuje, aby byl projednán také návrh podaný jinými osobami než manžely. Nově by byli účastníky pouze výslovně manželé, což odpovídá také rakouské definici účastenství v AußStrG.

Po rozboru zahájení řízení se zabývám jeho samotným průběhem v prvním stupni. Zajímavostí pro tento druh řízení je možnost přeměny jeho variant v průběhu, kdy se jeden z manželů např. rozhodne, že se k návrhu připojí, a poté se sporný rozvod může přeměnit na rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, nebo naopak změni názor a svůj souhlas odvolá, tudíž se z rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu stane rozvod sporný. Rozdíl v české a rakouské úpravě pramení z faktu, že v Rakousku je rozvod sporný upraven v ZPO, zatímco rozvod smluvený v AußStrG. V české úpravě jsou naopak obě varianty rozvodu zahrnuty v jednom předpise, kterým je OSŘ, resp. ZZŘ. Proto musí rakouský soudce při přeměně sporného na smluvený rozvod, probíhající řízení přerušit za předpokladu, že manželé podají společný návrh k soudu příslušnému pro rozvod smluvený. Tento postup v rámci dvou předpisů shledávám nepřehledným a přikláním se k možnosti přeměn v rámci jednoho předpisu, tedy úpravě české.

Co se týče samotného jednání v řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu, zde můžeme vidět podstatný rozdíl, neboť v Rakousku se řízení nařizuje obligatorně, zatímco v České republice je soudci v současné době dána možnost rozhodnout, zda jednání nařídí či nikoliv. Jednání by soudce v tomto případě nařídil nemusel, jestliže se manželé práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasili. Dle nové právní úpravy však již bude nařízení jednání povinné. V případě, že by se však účastníci na jednání nedostavili, by dle OSŘ bylo řízení přerušeno. V totožném případě by dle ZZŘ nebylo řízení přerušeno, ale rovnou zastaveno. Zároveň nový zákon upravuje situaci, kdy druhý manžel výslovně prohlásí, že na projednání věci trvá, pak bude soud i v nepřítomnosti druhého manžela v jednání pokračovat. V Rakousku je při nepřítomnosti návrhatele postup obdobný pouze s výjimkou výslovné deklarace fikce zpětvzetí návrhu soudem, ke které v českém právu nedochází. Po zastavení řízení mohou manželé podat společný návrh znovu. Dle mého názoru je vhodné stanovit povinnost nařídít jednání a manžele vyslechnout, avšak z druhé strany také zohlednit důležitost procesní ekonomie tím, že se dá možnost druhému manželovi, který se odpovědně na jednání dostavil, jeho věc projednat. Tím se totiž zabrání tomu, aby druhý manžel podal návrh po zastavení řízení znovu. Z tohoto důvodu považuji za nejlepší opět právní úpravu ZZŘ.

Důležitou součástí jednání je dokazování, a proto mu věnuji následující podkapitulu. Primárně je v české úpravě vycházeno z projednací zásady, zatímco

v rakouské ze zásady vyšetřovací pro nesporná řízení, kam patří také smluvený rozvod. Nicméně se v rakouském právu argumentuje zachováním zájmů manželů a proto se odborná veřejnost většinově přiklání k závaznosti soudu doznáním ke kvalifikovanému rozvratu manžely. V obou zemích je těžištěm dokazování především ověření vůle manželů, pravdivosti jejich tvrzení a splnění formálních a obsahových podmínek této varianty rozvodu. V rakouském právu je však také možné, aby se soudce v případě rozvodu smluveného ještě v průběhu jednání pokusil v součinnosti s manžely o uzavření dohod. Naproti tomu v české úpravě by v tomto případě nebyly splněny podmínky rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu a soud by manželství rozvedl podle ustanovení pro rozvod sporný. Rakouský zákon navíc zavádí možnost pozastavení řízení, dojde-li soudce k přesvědčení o možnosti usmíření, a to na dobu maximálně šesti měsíců, dojde-li k přesvědčení, že je možné smíření manželům. S tímto krokem nesouhlasím, neboť se domnívám, že by měla být respektována vůle manželů. Celková otázka dokazování je v rakouském právu velmi nedostatečně upravená, neboť neodpovídá obecným zásadám nesporných řízení. Proto bych doporučila zakotvení speciálního ustanovení v AußStrG, které by jasně řešilo závaznost doznání manželů ke kvalifikovanému rozvratu.

V následující podkapitole věnuji pozornost rozhodnutí vydanému v dotčeném řízení. Nejmarkantnějším rozdílem v rámci rozebíraných právních úprav je, že dle české právní úpravy v OSŘ i ZZŘ se v řízení vydává rozsudek, zatímco dle rakouské právní úpravy usnesení s obligatorním odůvodněním. V rámci jednoho zvláštního ustanovení je pak v AußStrG podrobně upraven obsah usnesení právě pro řízení o rozvod smluvený. V obsahu však chybí povinnost soudu poučit o možnosti změnit příjmení, jak zakotvuje nový ZZŘ. Obsah rozsudku dle české současné i budoucí právní úpravy je ve srovnání s rakouskou právní úpravou vymezen velmi obecně, a to totožně s ostatními spornými řízeními. Ačkoliv pro ostatní nesporná řízení obsažená v AußStrG tak podrobně obsah usnesení vymezen není, domnívám se, že to pro jasný postup soudu a přehlednost není na škodu. Stejně tak za účelem zajištění zájmů účastníků pozitivně hodnotím povinnost soudu poučit o možnosti změnit příjmení.

Současná česká právní úprava připouští možnost odvolání, nicméně nová právní úprava jej v případě řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu již vylučuje. Mimořádné opravné prostředky jsou však dle současné i nové české právní úpravy vyloučeny. Rakouský zákonodárce naproti tomu dovoluje jak podání řádných, tak

podání mimořádných opravných prostředků. Na základě analýzy této problematiky se domnívám, že manželé by měli nést odpovědnost za svůj názor vyjádřený v návrhu na zahájení řízení. Jestliže pak bylo účastníkovi rozhodnutím vyhověno, není v tomto případě na místě dát mu možnost odporovat sám sobě tím, že vůči rozhodnutí podá odvolání. V otázce mimořádných opravných prostředků se ztotožňuji s názorem Ústavního soudu České republiky, který jejich přípustnost z důvodu zachování právní jistoty vylučuje.

Na základě provedeného rozboru je nasnadě zodpovědět otázku, kterou z analyzovaných úprav považuji za neoptimálnější. V každém případě hodnotím velmi pozitivně způsob úpravy speciálních ustanovení, které kumulují dosavadní výjimky umístěné napříč OSŘ. Takto sjednocená zvláštní ustanovení jsou také v rakouské úpravě, nicméně pouze pro rozvod smluvený. Přikláním se k úpravě obou variant rozvodu v jednom předpise. Celkové zpracování výjimek hodnotím v každém případě za nejpropracovanější v ZZŘ, o čemž svědčí i mé dílčí závěry.

Seznam použité literatury

Monografie:

- DEIXLER-HÜBNER, Astrid a Ursula XELL-SKREINER. *Scheidung kompakt ein Trennungsratgeber für Frauen und Männer*. 3. vydání. Wien: LexisNexis, 2010, 240 s.
- FASCHING, Hans Walter. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. Wien: Manz, 1984, xviii, 1128 s.
- HOPF, Gerhard a Georg KATHREIN. *Eherecht: Eherechtliche Bestimmungen des ABGB, EheG samt 1. und 4. DVEheG, Ehegattenwohnrecht, Eheverfahrensrecht, einschlägige Bestimmungen des Sozialversicherungs- und des Pensionsrechts : Kurzkommentar*. Wien: Manz, 2005, xxiv, 658 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Rodinné právo v aplikační praxi: rozvod, děti, výživné*. Praha: C.H. Beck, 2000, 41 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Manželství a paragrafy: manželé a právo, vzájemná práva a povinnosti manželů, společné jmění manželů, manželé a bydlení, pracovní právo, sociální zabezpečení, daně, trestní právo*. Praha: ComputerPress, 2000. 83 s.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. *České rodinné právo*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita a Doplněk, 2006, 398 s.
- KERSCHNER, Ferdinand. *Bürgerliches Recht: V. Familienrecht*. Wien: Springer, 2010. 345 s.
- KNAPPOVÁ, Marta a kol. *Občanské právo hmotné. 1. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI, 2005. 523 s.
- KRIWANEK, Sabine. *Das neue Ausserstreitverfahren: Gesetzestext, parlamentarische Materialien, Übersicht über die wichtigsten Änderungen*. Wien: LexisNexis, 2004, s. 349.
- MALÝ, Karel. *České právo v minulosti*. Praha: Nuga, 1995. 269 s.
- NOVAK, Franz. *Die Amtswegigkeit im österreichischen Eheverfahren und ihre Grenzen*. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1949, 187 s.
- STAVINHOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003, 660 s.

- ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010. 362 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Ondřej ŠMÍD. Dohoda manželů jako předpoklad trvalého ukončení manželského soužití od Všeobecného občanského zákoníku po současnost. In: DVOŘÁK, Jan a Karel MALÝ. *200 let Všeobecného občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 688 s.
- SÜß, Rembert a Gerhard RING. *Eherecht in Europa*. 2. vydání. Bonn: zerb verlag, 2012, xv, 1415 s.

Komentáře:

- DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k občanskému soudnímu řádu I, II*. 9. vydání. Praha: C. H. BECK, 2009. 1600 s.
- HÖLLWERTH, Johann a Edwin GITSCHHALER. *Kommentar zum Ehe- und Partnerschaftsrecht*. Wien: Springer Wien, 2011, 1683 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Komentář k zákonu o rodině a zákonu o registrovaném partnerství*. 4. vydání. Praha: C H BECK, 2009. 586 s.
- KODEK, Georg, SCHWIMANN, Michael. *ABGB Praxiskommentar*. Wien: LexisNexis, 2012-2013, s. 1345.
- RECHBERGER, Walter. *Kommentar zum Außerstreitgesetz*. 2. vydání. Wien: Verlag Österreich, 2013, 985 s.
- RUMMEL, Peter. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit EheG, KSchG*. 2. vydání. Editor Josef Aicher, Peter Rummel. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2002, xxxi, 2439 s.

Odborné články:

- HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Tzv. nesporný (smluvený) rozvod a mediace. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 5, s. 29.
- JONÁKOVÁ Irena, *Nesporný rozvod- procesní aspekty řízení*, Právo a rodina, č. 8, 2008, s. 11.
- PULKRÁBEK, Zdeněk. Prikazuje § 24 odst. 1 ZOR soudu, aby zjistil příčiny rozvratu manželství?. *Právní rozhledy*. 2001, č. 2, s. 39.

- SPÁČIL, Jiří, VOJTEK, Petr. Novela zákona o rodině a řízení o rozvod manželství. *Soudní rozhledy*. 1998, č. 8, s. 200.
- SVOBODA, Karel. Zamyšlení nad povahou řízení o rozvod manželství. *Jurisprudence*. 2011, č. 2, s. 22.
- WINTEROVÁ, Alena. K připravovaným změnám v civilním procesu (kritické a jiné poznámky). *Právní rozhledy*, 2012, č. 23-24, s. 836.

Internetové zdroje:

- ROTH, Marianne. *Grounds for divorce and maintenance between former spouses*[online]. Dostupné na: <<http://ceflonline.net/wp-content/uploads/Austria-Divorce.pdf>>.

Právní předpisy:

- Bundesgesetz über das gerichtliche Verfahren in Rechtsangelegenheiten außer Streitsachen (Außerstreitgesetz)
- Gesetz zur Vereinheitlichung des Rechts der Eheschließung und der Ehescheidung im Lande Österreich und im übrigen Reichsgebiet (Ehegesetz)
- Gesetz über die Ausübung der Gerichtsbarkeit und die Zuständigkeit der ordentlichen Gerichte in bürgerlichen Rechtssachen (Jurisdiktionsnorm)
- Gesetz über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung)
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník
- Vládní návrh zákona o zvláštních řízeních soudních
- Důvodová zpráva k návrhu zákona o zvláštních řízeních soudních. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=931&CT1=0>>.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/odborne_texty/NOZ%20interaktiv.pdf>.

Judikatura:

- nález Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 572/04.
- nález Ústavního soudu ze dne 26. 7. 2002, sp. zn. II. ÚS 465/02.
- rozhodnutí Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 27. 2. 2012, sp. zn. 9 Ob 65/11s.

Shrnutí práce v českém a anglickém jazyce

Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu ve srovnání s rakouskou právní úpravou

V této diplomové práci se zabývám tématem řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu ve srovnání s rakouskou právní úpravou. Analyzované téma nezahrnuje pouze českou účinnou právní úpravu, ale také v blízké době v účinný Zákon o zvláštních řízeních soudních, který má v účinnost vejít k 1. lednu 2014. Tyto dva jsou poté srovnávány se samostatným rakouským řízením, které je obsaženo v Zákoně o nesporných řízeních. Řízení o rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu vykazuje čtrnáct výjimek od klasického sporného řízení, na které upozorňuji a srovnávám je s novou českou a rakouskou právní úpravou. V první kapitole uvádím stručný přehled českých a rakouských zákonů k této problematice, dále rozebírám povahu řízení, pokračuji historií řízení v obou zemích a práci zakončuji stěžejní kapitolou, jež specifikuje jednotlivé fáze řízení. Cílem této diplomové práce je zhodnotit českou a rakouskou úpravu a následně zjistit, která z nich je nejvhodnější.

Divorce proceedings without finding the grounds of marital break-up in comparison with Austrian legislation

This diploma thesis deals with divorce proceedings without finding the grounds of marital break-up in comparison with Austrian legislation. The analysed issue covers not only Czech legislation in force, but also the new upcoming Special Court Proceedings Act, that is supposed to come into force on 1st January 2014. These two are then compared with the self-governing Austrian proceedings on this topic, which are included in the Non-contentious Proceedings Act. The proceedings without finding the grounds of marital break-up manifest fourteen exceptions in comparison with contentious proceedings, which I point out and compare with new Czech and Austrian legislation. In the first chapter I offer a brief overview of Czech and Austrian legislation concerning the issue at hand, then I analyse the character of these proceedings, I start with history of these proceedings in both countries, and conclude with a main chapter analysing each part of divorce proceedings. The aim of this diploma thesis is to evaluate the Czech and Austrian legislation and find out which is the most appropriate.

Seznam klíčových slov v českém a anglickém jazyce

Klíčová slova v českém jazyce

- sporné a nesporné řízení
- řízení o rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství
- občanský soudní řád
- zákon o zvláštních řízeních soudních
- rakouská právní úprava

Keywords in English

- contentious and non-contentious proceedings
- divorce proceedings without finding the grounds of marital break-up
- Civil Procedure Act
- Special Court Proceedings Act
- Austrian legislation